

Nachova a ostatní proti Bulharsku, rozsudek velkého senátu ze dne 6. 7. 2005

Stěžovatel: Nachova a ostatní

Žalovaný stát: Bulharsko

Číslo stížnosti: 43577/98 a 43579/98

Datum: 06.07.2005

Článek Úmluvy: čl. 1

čl. 13

čl. 14

čl. 16

čl. 19

čl. 2

čl. 25

čl. 27

čl. 36

čl. 41

čl. 43

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: diskriminace, právo na účinné opravné prostředky, právo na život, vzetí do vazby, zabránění v útěku

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

VELKÝ SENÁT

6. července 2005

VĚC NACHOVA A OSTATNÍ

(rozsudek ve věci Nachova a ostatní v. Bulharsko)

Evropský soud pro lidská práva zasedající jako Velký senát, který tvořili soudci L. Wildhaber, předseda, C.L. Rozakis, J.-R. Costa, Sir Nicolas Bratza, B. Zupančič, C. Birsan, K. Jungwiert, J. Casadevall, J. Hedigan, S. Botoucharová, M. Ugrekheldze, A. Mularoniová, E. Fura-Sandstromová, A. Gyulumyanová, L. Mijovičová, D. Spielmann, David Thór Björgvinsson a dále T.L. Early, zástupce tajemníka Velkého senátu, po projednání na neveřejném zasedání ve dnech 23. února a 8. června 2005, vynesl posledně zmíněného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případu předcházely dvě stížnosti (č. 43577/98 a 43579/98) proti Bulharské republice předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého čl. 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) čtyřmi bulharskými občany, jimiž byli Anelia Kunchova Nachova, Aksiniya Hristova, Todorka Petrova Rangelova a Rangel Petkov Rangelov (dále jen „stěžovatelé“), dne 15. května 1998.
2. Stěžovatelé tvrdili, že jejich blízcí příbuzní, Kuncho Angelov a Kiril Petkov, byli zastřeleni vojenskou policií v rozporu s čl. 2 Úmluvy. Kromě toho vyšetření událostí bylo neefektivní, a to v rozporu s čl. 2 a čl. 13 Úmluvy. Dále stěžovatelé tvrdili, že žalovaný stát nesplnil v rozporu s čl. 2 svůj závazek ochrany života a že uvedené události byly důsledkem diskriminačních postojů vůči osobám romského původu, což je v rozporu s čl. 14 ve spojení s čl. 2.
3. Stížnosti byly postoupeny Soudu dne 1. listopadu 1998, kdy vstoupil v platnost Protokol č. 11 k Úmluvě (čl. 5 § 2 Protokolu č. 11) a byly přiděleny čtvrté sekci. Dne 22. března 2001 byly stížnosti spojeny (ustanovení 43 § 1 Jednacího řádu Soudu).
4. Dne 1. listopadu 2001 Soud změnil složení svých sekcí (ustanovení 25 § 1 Jednacího řádu Soudu). Tento případ byl přidělen nově vytvořené první sekci (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). Dne 28. února 2002 senát ve složení C.L. Rozakis, předseda, G. Bonello, N. Vajičová, S. Botoucharova, A. Kovler, V. Zagrebelsky, E. Steinerová, soudci, a S. Nielsen, zástupce tajemníka sekce, prohlásil stížnost za částečně přípustnou.
5. Dne 26. února 2004 senát téže sekce ve složení C.L. Rozakis, předseda, P. Lorenzen, G. Bonello, F. Tulkensová, N. Vajičová, S. Boutoucharova, V. Zagrebelsky, soudci, a S. Nielsen, tajemník sekce, vynesl rozsudek, v němž jednomyslně konstatoval, že byly porušeny čl. 2 a čl. 14 Úmluvy a že nevyvstala žádná separátní otázka podle čl. 13.
6. Dne 21. května 2004 požádala bulharská vláda (dále jen „Vláda“), aby byl případ postoupen Velkému senátu podle čl. 43 Úmluvy a ustanovení 73 Jednacího řádu Soudu. Panel Velkého senátu této žádosti vyhověl 7. července 2004.
7. Složení Velkého senátu bylo stanoveno podle ustanovení čl. 27 § 2 a 3 Úmluvy a ustanovení 24 Jednacího řádu Soudu.
8. Velkému senátu předložili ve dnech 30. listopadu 2004 a 29. listopadu 2004 svá stanoviska stěžovatelé, zastoupení Y. Grozevem z Advokátní komory v Sofii, a Vláda, zastoupená poradkyní zmocněnce Vlády M. Dimovou z Ministerstva spravedlnosti. Kromě toho předložily svá stanoviska tři nevládní organizace, kterým předseda dovolil intervenovat v písemném řízení (čl. 36 § 2 Úmluvy a ustanovení 44 § 2 Jednacího řádu Soudu), a to Evropské centrum pro práva Romů, Interights a Otevřená společnost pro justiční iniciativu.
9. Veřejné ústní jednání se konalo v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 23. února 2005 (ustanovení 59 § 3 Jednacího řádu Soudu).

Před Soud předstoupili:

(a) za vládu M. Dimova, Ministerstvo spravedlnosti, M. Kotzeva, Ministerstvo spravedlnosti, zmocněnkyně Vlády;

(b) za stěžovatele Y. Grozev, Lord Lester of Herne Hill QC, poradci.

Soud vyslechl jejich proslovy.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Případ se týká usmrcení Kuncha Angelova a Kirila Pětková dne 19. června 1996 členem vojenské policie, který se je snažil zatknout.
3. Všichni stěžovatelé jsou bulharští občané romského původu.
4. Anelia Kunchova Nachova, která se narodila v roce 1995, je dcerou K. Angelova. Aksiniya

Hristova, narozená v roce 1978, je matkou Anelie. Obě žijí v obci Dobrolevo v Bulharsku. Todorka Petrova Rangelova a Rangel Petkov Rangelov, narozeni v letech 1955 a 1954, kteří žijí v obci Lom v Bulharsku, jsou rodiči K. Pětková.

5. Okolnosti usmrcení K. Angelova a K. Pětková
6. V roce 1996 byli K. Angelov a K. Petkov, kterým oběma bylo 21 let, odvedenci Stavební jednotky, vojenského oddílu stavějícího obytné domy a další občanské objekty.
7. Počátkem roku 1996 byli K. Angelov i K. Petkov uvězněni, protože měli opakované nepovolené absence. Dne 22. května 1996 byl K. Angelov odsouzen k devíti měsícům odnětí svobody a K. Petkov k pěti měsícům odnětí svobody. Oba byli již dříve odsouzeni pro krádež.
8. Dne 15. července 1996 oba jmenovaní uprchli ze staveniště nacházejícího se mimo vězení, kam byli převezeni na práci, a odjeli do bydliště babičky K. Angelova, paní Tonkové, ve vesnici Lesura. Žádný z nich nebyl ozbrojen.
9. Jejich absence byla následujícího dne ohlášena a jejich jména byla zaznamenána na seznamu zatykačů vojenské policie. Zatykač na jejich osoby obdržela 16. července 1996 jednotka Vojenské policie Vratsa.
10. Asi v poledne 19. července 1996 obdržel velící důstojník jednotky Vojenské policie Vratsa anonymní telefonát, že K. Angelov a K. Petkov se ukrývají ve vesnici Lesura. Nejméně při jedné z předcházejících událostí, kdy se K. Angelov vzdalil bez povolení, byl právě tam nalezen a zatčen.
11. Velící důstojník, plukovník D., nařídil vyslat vojenské policisty pod velením majora G., aby oba muže našli a zatkli. Nejméně dva z policistů znali oba nebo jednoho z nich. Major G. údajně znal vesnici Lesura, protože podle sekretářky, která pracovala na radnici a která byla vyslechnuta jako svědkyně, pocházela z této vesnice jeho matka.
12. Plukovník D. policistům nařídil, aby se „v souladu s předpisy“ ozbrojili pistolemi a samopaly a aby si oblékli neprůstřelné vesty. Informoval je, že K. Angelov a K. Petkov jsou „trestně aktivní“ - tento výraz se používal k označení osob, které již dříve byly odsouzeny, nebo osob podezřelých ze spáchání trestného činu - a že uprchli z vězení. Policisté dostali rozkaz použít veškeré prostředky, které vyžadovaly okolnosti jejich zatčení.
13. Policisté okamžitě odjeli džípem do Lesury. Dva z nich byli v uniformách a zbývající v civilních oblecích. Neprůstřelnou vestu měl na sobě pouze major G. Ten byl ozbrojen osobní pistolí a samopalem Kalašnikov ráže 7.62 mm. Ostatní muži byli ozbrojeni pistolemi. Tři ostatní samopaly typu Kalašnikov zůstaly během operace v kufru vozidla.
14. Během cesty do Lesury byli policisté ústně instruováni majorem G. Četař N. měl krýt východní stranu domu, major G. západní stranu a četař K. měl vejít do domu. Četař S., řidič, měl zůstat u vozidla a hlídat severní stranu.
15. Asi ve 13 hodin dorazili policisté do Lesury. Požádali sekretářku na radnici a jednoho vesničana, T. M., aby se k nim připojili a ukázali jim dům babičky K. Angelova. Vozidlo zajelo do romské čtvrti Lesura.
16. Četař N. dům poznal, protože již dříve zde zatýkal K. Angelova při jeho nedovolené absenci.
17. Jakmile džíp přijel před dům mezi 13.00 a 13.30 hod., poznal četař K. Angelova, který byl uvnitř, za oknem. Jakmile uprchlíci uviděli auto, pokusili se uprchnout. Policisté uslyšeli, jak byla prolomena okenní tabule. Major G. a četaři K. a N. vyskočili z auta ještě za jízdy. Major G. a četař K. prošli zahradní brankou, přičemž první z nich šel na západní stranu domu a druhý vešel do domu. Četař N. přeběhl na východní stranu domu. Četař S. zůstal u auta spolu se sekretářkou z radnice a T.M.
18. Četař N. později uvedl, že poté, co zpozoroval K. Angelova a K. Pětková, jak prchají oknem a běží ke dvoru souseda, zvolal: „Stůj, vojenská policie!“ Vyndal svou zbraň, ale nevystřelil. Oba muži nadále prchali. Četař N. vyběhl na ulici v úsilí zadržet je odříznutím od dalších domů. Když běžel, zaslechl majora G. volat: „Stůj, vojenská policie, stůj nebo budu střílet!“ Poté započala střelba.
19. Major G. ve své výpovědi uvedl toto:

„ ... Uslyšel jsem četaře N. volat: «Stůj, policie» ... Uviděl jsem odvedence; utíkali a potom se zastavili před plotem mezi dvory paní Tonkové a jejího souseda ... Viděl jsem, jak se snaží přeskočit řetězy spojený plot, a tak jsem zvolal: «Stůj, nebo budu střílet!» Uvolnil jsem západku a nabil samopal. Poté jsem vystřelil do vzduchu, přičemž jsem pravou rukou držel zbraň namířenou vzhůru, téměř kolmo k zemi... Potom odvedenci začali přelézat řetězy spojený plot a pokračovali v útěku, já jsem je sledoval, potom jsem ještě jednou, dvakrát nebo třikrát vystřelil do vzduchu a volal: «Stůj!».

Avšak oni stále prchali. Opět jsem vystřelil ze samopalu do vzduchu a zvolal: «Stůj nebo budu střílet ostrými náboji!» Opětovně jsem je varoval, avšak oni stále prchali, aniž by se obrátili. Vystřelil jsem po tomto varování ze samopalu napravo od obou mužů, mířil jsem do země a doufal, že to je zastaví. Opět jsem zvolal «Stůj!» Když byli na rohu dalšího domu, poté jsem na ně zamířil a vystřelil, když přelézali plot. Mířil jsem jim na nohy. Místo, kde jsem stál, bylo na nižší úrovni... Kdyby byli přeskočili druhý plot, byli by bývali uprchli a já jsem neměl jiné prostředky jak je zastavit. Svah tam byl poněkud příkrý. Já jsem stál na nižší úrovni... druhý plot byl na nejvyšší úrovni, proto když jsem vystřelil poprvé, mířil jsem ke straně obou mužů, protože jsem tak měl za to, že nikdo ze sousedních domů nebude zraněn, a podruhé jsem namířil na uprchlíky, ale střílel jsem jim na nohy. Podle ustanovení 45 můžeme použít zbraně k zadržení členů vojenských sil, kteří spáchali trestný čin, který lze veřejně stíhat, a kteří se nevzdají po varování, avšak podle paragrafu 3 tohoto ustanovení musíme chránit životy osob, proti nimž použijeme zbraní - z tohoto důvodu jsem střílel obětem na nohy - v úmyslu předejít smrtelnému zranění. Naposledy, když jsem vystřelil na nohy uprchlíků, jsem byl od nich vzdálen dvacet metrů a oni byli přesně na jihovýchodním rohu sousedního dvora. Po střelbě oba upadli... Oba leželi na břiše a oba vykazovali známky života, ... sténali... potom se objevil četař S., já jsem jej přivolal... a předal jsem mu svůj samopal...”

27. Podle výpovědí tří podřízených policistů leželi K. Angelov a K. Petkov na zemi před plotem, s nohama obrácenými ve směru k domu, z něhož vyběhli. Jeden z nich ležel na zádech a druhý na břiše.
28. Soused Z., který bydlel naproti domu babičky K. Angelova, rovněž vypovídal. Asi ve 13,00 nebo ve 13.30 hod. viděl vojenský džíp přijíždět před dům paní Tonkové. Potom uslyšel někoho volat: „Neutíkejte, použijte ostré náboje!“ Potom uslyšel výstřely. Podíval se do sousedního dvora a uviděl K. Angelova, kterého znal, a dalšího muže přelézat řetězy spojený plot mezi dvory paní Tonkové a dalšího souseda. Muže, který křičel, neviděl, protože ten byl mimo jeho dohled za domem paní Tonkové. Potom uviděl K. Angelova a K. Pětková padnout na zem a muž, který je zastřelil, se objevil, přičemž držel samopal.

Soused Z. dále uvedl toto:

„Ostatní uniformovaní muži začali vyčítat muži, který zastřelil K. Angelova a K. Pětková, že neměl střílet a že s nimi neměl chodit. Z těch, kteří přijeli džípem, střílel pouze starší důstojník ... Znam jej od vidění, má příbuzné v Lesuře.“

29. Četař S. uvedl, že po příjezdu k domu zůstal u auta a slyšel četaře N. volat od východní strany domu: „Stůj, policie!“ Slyšel také několikrát od západní strany domu majora G. volat: „Stůj, policie!“ Potom zahájil střelbu ze svého samopalu, přičemž stále křičel. Potom četař S. vstoupil do dvora. Uviděl majora G., který nepřestával křičet, přelézat řetězy spojený plot. Přistoupil k němu, odebral mu samopal a uviděl K. Angelova a K. Pětková ležet na zemi u plotu. Oba ještě byli živí. V tom okamžiku vyšel z domu četař K. Major G. odešel k džípu a vysílačkou z vozidla podal zprávu o incidentu. Potom se vrátil. Četař N. přišel z vedlejší ulice a pomohl jim naložit zraněné muže do auta.
30. Velitel jednotky vojenské policie Vratsa a ostatní důstojníci byli o incidentu informováni asi ve 13.30 hod.
31. Četař K. vypověděl, že vešel do domu a mluvil s babičkou K. Angelova a s další ženou, když zaslechl majora G. volat na K. Angelova a K. Pětková, aby zůstali stát. V domě si všiml, že

okenní tabule v místnosti na straně ke dvoru byla vylomena. Právě se chystal vyjít z domu, když zaslechl střelbu vycházející z prostoru za domem. Cestou na dvůr potkal majora G., který mu sdělil, že uprchlíci byli zraněni. Potom četař K. přešel plot a přistoupil ke zraněným mužům, kteří byli ještě živí a sténali. Uvědomil si, že má v ruce samopal, ale nemůže si vzpomenout, jak k němu přišel. Otevřel zásobník a zjistil, že v něm nejsou žádné náboje. Byla v něm pouze jedna patrona.

32. Hned po střelbě se shromáždilo několik lidí ze sousedství. Četař K. a četař S. odvezli zraněné muže do nemocnice Vratsa, zatímco major G. a četař N. zůstali na místě činu.
33. K. Angelov a K. Petkov cestou do Vratsy zemřeli. Při příjezdu do nemocnice byli prohlášeni za mrtvé.
34. Babička K. Angelova, paní Tonkova, podala následující výpověď o incidentu. Její vnuk a K. Petkov byli v jejím domě, když zpozorovali, jak se blíží džíp. Vyšla ven a spatřila čtyři muže v uniformách. Všichni vstoupili do dvora. Jeden z nich oběhl dům a začal střílet ze samopalu po velmi dlouhou dobu. Zbývající tři muži byli rovněž ozbrojeni, ale nestříleli. Ona zůstala na dvoře a prosila střílejícího muže, aby přestal. On však odešel k zádi domu. Potom uslyšela střelbu ze zadní části dvora. Odešla tím směrem a uviděla svého vnuka a K. Pětková, jak leží na sousedově dvoře zraněni kulkami.
35. Podle jiného souseda, M. M., stříleli všichni policisté. Dva z nich stříleli do vzduchu a třetí policista, který byl na západní straně (major G.), na někoho mířil. M. M. slyšel asi patnáct až dvacet výstřelů, možná více. Potom spatřil vojenské policisty jít k sousednímu dvoru, kde K. Angelov a K. Petkov padli. Dvůr patří M.M. a jeho dceři. Když uviděl svého vnuka - malého chlapce - jak tam stojí, požádal M.M. majora G. o svolení, aby k němu mohl jít a odvést jej. Major G. na něho brutálně obrátil svou zbraň a urazil ho slovy: „Vy zatracení cikáni!“
36. Vyšetřování usmrcení
37. Dne 19. července 1996 učinili všichni dotčení policisté výpovědi o incidentu vojenské policejní jednotky ve Vratse. U žádného z nich nebyl zjištěn alkohol.
38. Téhož dne započalo vyšetřování usmrcení a mezi 16.00 a 16.30 hod. provedl vojenský vyšetřovatel obhlídku místa činu. Ve své zprávě popsal místo činu, včetně polohy domu paní Tonkové, prvního řetězy spojeného plotu, použitých patron a krvavých stop, které tam našel. Uvedl, že struktura řetězy spojeného plotu byla na jednom místě narušena.
39. Ke zprávě byl připojen náčrtek mapy. Na něm bylo vidět dvůr domu paní Tonkové a sousední dvůr, kde padli K. Angelov a K. Petkov. Místa, kde byly nalezeny použité patrony, byla označena. Na náčrtku mapy a ve zprávě byly uvedeny pouze některé rozměry dvorů. Sklon a další charakteristiky okolního terénu nebyly uvedeny.
40. Bylo nalezeno devět použitých nábojnic. Jedna nábojnice byla nalezena na ulici před domem paní Tonkové (zřejmě nedaleko místa, kde džíp zastavil). Čtyři nábojnice byly nalezeny na dvoře paní Tonkové, za domem, poblíž řetězy spojeného plotu oddělujícího její dvůr od sousedova dvora. Tři nábojnice byly nalezeny na dvoře souseda (M.M.), poblíž místa, kde byly nalezeny stopy krve. Přesná vzdálenost mezi těmito nábojnicemi a stopami krve nebyla uvedena. Devátá nábojnice byla nalezena později a byla předána vojenské policii strýcem K. Angelova. Záznam o tom, kde byla nalezena, neexistuje.
41. Krvavé stopy byly od sebe vzdálené asi jeden metr. Na náčrtku mapy byly označeny tak, jako by byly od prvního, řetězy spojeného, plotu vzdáleny o něco více než devět metrů.

Vzdálenost mezi stopami krve a druhým plotem, který se K. Angelov a K. Petkov snažili přelést, když na ně bylo vystřeleno, nebyla udána. Vzorky stop krve byly vyšetřovatelem odebrány.

41. Dne 21. července 1996 provedl patolog pitvu.

PODLE ZPRÁVY O PITVĚ Č. 139/96 BYLO PŘÍČINOU SMRTI K. PĚTKOVÁ „ZRANĚNÍ NA HRUDI“, SMĚR STŘELBY BYL „ZEPŘEDU DOZADU“. RÁNA BYLA POPSÁNA NÁSLEDOVNĚ:

„Na hrudi se nalézala oválná rána o rozměrech 2,5 cm x 1 cm ve vzdálenosti 144 cm od nohou, s chybějící pokožkou, a vroubkované a vtlačené okraje v oblasti levého ramene. Na zádech se nalézala oválná rána 3 cm, nalevo od infraskapulární linie ve vzdálenosti 123 cm od nohou, s chybějící pokožkou, vroubkované a protržené okraje obrácené směrem ven.“

42. Pokud jde o K. Angelova, ve zprávě se uvádí, že příčinou smrti byla „střelná rána, která poškodila hlavní cévu,“ a že směr střelby byl „zezadu dopředu“. Dále se uvádělo:

„Na levé straně spodní části zad ve vzdálenosti 90 cm od nohou ... s chybějící pokožkou, vroubkované stěny a okraje a průměr asi 0,8 cm ... Na hranici mezi nižší a střední třetinou břicha ve vzdálenosti 95 cm od nohou se nachází oválná rána 2,1 cm s vroubkovanými protrženými okraji a stěnami obrácenými směrem ven a chybějící pokožka, mírně nalevo od pupku.“

43. Na závěr zprávy se uvádí, že zranění bylo způsobeno střelbou ze samopalů na určitou vzdálenost.

44. Ve dnech 22., 23. a 24. července 1996 vyslechl vyšetřovatel všechny čtyři vojenské policisty, dva sousedy (M. M. a K.), sekretářku, která pracovala na radnici, a strýce K. Angelova. Později byla vyslechnuta také matka K. Pětková.

45. Dne 1. srpna 1996 byl prozkoumán samopal majora G., nábojnice, která byla nalezena uvnitř, a devět použitých nábojnic nalezených na místě činu znalcem v oboru balistiky z Krajského ředitelství vnitřních věcí Vratsa. Podle jeho zprávy byl samopal použitelný, všech devět nábojnic bylo z něho vystřeleno a poslední nábojnice, která nebyla vystřelena, byla rovněž použitelná.

46. Ve zprávě soudního znalce ze dne 29. srpna 1996 byl konstatován v krvi K. Pětková obsah alkoholu 0,55 g/l a v krvi K. Angelova 0,75 g/l (podle bulharského práva je jízda s obsahem alkoholu v krvi více než 0,5 g/l správním přestupkem).

47. Dne 20. září 1996 provedl znalec z Krajského ředitelství vnitřních věcí Vratsa soudní posouzení stop krve nalezených na místě činu a konstatoval, že souhlasí s krevními skupinami obětí.

48. Ve dnech 20. ledna a 13. února 1997 byli vyslechnuti další sousedi, T.M. a A. Hristova (jedna ze stěžovatelek). Dne 26. března 1997 byli vyslechnuti babička K. Angelova a soused Z.

49. Dne 7. ledna 1997 bylo umožněno rodinám K. Angelova a K. Pětková nahlédnout do vyšetřovacího spisu. Ty požádaly, aby byli vyslechnuti další tři svědci, T.M., paní Tonkova a Z.H.. Jejich žádosti bylo vyhověno. Vyšetřovatel tyto svědky vyslechl ve dnech 20. ledna a 26. března 1997. O žádné další provedení důkazů stěžovatelé nepožádali.

50. Dne 31. března 1997 uzavřel vyšetřovatel předběžné vyšetřování a sestavil závěrečnou zprávu. Uvedl v ní, že K. Angelov a K. Petkov uprchli z vězení, když si odpykávali trest odnětí svobody, čímž se dopustili trestného činu. Major G. učinil vše, co bylo v jeho pravomoci, aby jejich životy ušetřil: nařídil jim, aby se zastavili a vzdali, a vystřelil varovné výstřely. Namířil na ně až poté, co je viděl nadále prchat a když mohli uniknout. Snažil se nezasáhnout životně důležité orgány. Vyšetřovatel tak dospěl k závěru, že major G. jednal v souladu s předpisem 45 vojenských policejních předpisů a doporučil krajské prokuratuře v Plevenu, aby vyšetřování bylo uzavřeno, protože se major G. nedopustil žádného trestného činu.

51. Dne 8. dubna 1997 akceptoval vojenský prokurátor v Plevenu vyšetřovatelovo doporučení a uzavřel předběžné vyšetřování uvedených usmrcení. Dospěl k závěru, že major G. postupoval v souladu s předpisem 45 vojenských policejních předpisů. Několikrát oba muže varoval a střílel do vzduchu. Zastřelil je pouze proto, že se nevzdali, jelikož existovalo nebezpečí, že by mohli uprchnout. Snažil se předejít smrtelným zraněním. Nikdo jiný zraněn nebyl.

52. Když prokurátor popisoval osobní poměry obětí, včetně podrobností týkajících se jejich rodin, vzdělání a předchozích odsouzení, uvedl v nařízení, že oba muži pocházeli z „menšinových rodin“; tento výraz se většinou používá pro označení lidí z romské menšiny.

53. Nařízením ze dne 11. června 1997 příslušný prokurátor vojenských sil zamítl následné

odvolání stěžovatelů s odůvodněním, že K. Angelov a K. Petkov vyprovokovali střelbu, neboť se snažili uprchnout, a že major G. učinil požadované kroky vyžadované v takovýchto situacích zákonem. Použití zbraně tak bylo zákonné podle předpisu 45 vojenských policejních předpisů.

54. Dne 19. listopadu 1997 příslušný prokurátor z oddělení vojenské prokuratury pro přezkoumání vyšetřování zamítl další odvolání s odůvodněním podobným těm, jaká uváděli předchozí prokurátoři.
55. Zprávy mezinárodních organizací k tvrzením o diskriminaci Romů
56. Ve svých zprávách o jednotlivých zemích za posledních několik let Evropská komise proti rasismu a intoleranci (ECRI) vyjádřila obavy ohledně rasisticky motivovaného policejního násilí, zejména proti Romům, v řadě evropských zemí, včetně Bulharska, České republiky, Francie, Řecka, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenska. 56. Zpráva o situaci základních práv v Evropské unii a v jejích členských státech za rok 2002, připravená sítí nezávislých expertů Evropské komise v oblasti základních práv na žádost EU, uvádí, inter alia, že policejní násilí vůči Romům a podobným skupinám, včetně fyzického zneužívání a excesivního používání násilí, bylo hlášeno z několika členských států Evropské unie, jako například z Rakouska, Francie, Řecka, Irska, Itálie a Portugalska.
57. Ve své druhé zprávě o Bulharsku, uveřejněné v březnu 2000, ECRI uvedla, inter alia:

„Zvláštní obavy vyvolávají projevy policejní diskriminace a špatného zacházení s členy romské komunity ... Projekt lidských práv dokládá ve své výroční zprávě za rok 1998 četné ... případy policejního špatného zacházení vůči... Romům ... Cituje nejběžnější porušování: neoprávněné použití zbraní... a hrozby ohledně osobní bezpečnosti jednotlivců, kteří si stěžovali na policii příslušným orgánům. ... Projekt lidských práv poznamenává ... že většině stížností zaregistrovaných touto nevládní organizací ohledně romských obětí na policejní násilí nebylo příslušnými orgány vyhověno ... Ukazuje se, že oběti nejsou ochotny předkládat stížnosti, zejména očekávají-li soudní rozsudky. ... Zjevně zde také existuje určitá neochota na straně státních orgánů připustit, že problémy špatného chování policie existují. ...

ECRI připomíná ve svém doporučení, že má být vytvořen nezávislý orgán - konající na ústřední a místní úrovni - k vyšetřování zjevných i skrytých policejních, vyšetřovacích a trestních praktik rasové diskriminace a k zabezpečení, že jakákoliv vykonávaná diskriminace bude potrestána. ...

ECRI má obavy z přetrvávání rozšířené diskriminace proti členům romské komunity v Bulharsku. ... Je hlášeno, že místní orgány jsou často zapojovány do nezákonného vedení justice, pokud jde o romské komunity, a to často za tiché součinnosti místní policie.“

58. Ve své třetí zprávě o Bulharsku, uveřejněné v březnu 2004, ECRI uvedla, inter alia:

„Od druhé zprávy ECRI nedošlo k žádným změnám trestního zákona (k zabezpečení toho, aby ustanovení trestního práva umožňovala, že bude vzata v úvahu rasistická motivace). ... ECRI doporučuje, aby bulharské orgány začlenily do trestního zákona ustanovení výslovně stanovící, že rasistická motivace jakéhokoli obyčejného trestného činu je přitěžující okolností. ...

ECRI je znepokojena tvrzeními o případech excesivního užívání střelných zbraní policií, které často vedlo k usmrcení Romů. ... ECRI důrazně upozorňuje, aby bulharské orgány přijaly opatření k omezení užívání střelných zbraní zákonnými silovými orgány na případy, kdy je jejich užití skutečně nezbytné. Zejména žádá bulharské orgány, aby v tomto smyslu změnily zákony a zabezpečily, že budou konformní s mezinárodními standardy v této oblasti.

ECRI je obzvláště znepokojena nálezy ... že počet lidí romského původu, kteří tvrdí, že byli podrobena fyzickému násilí na policejních stanicích, je třikrát vyšší než počet lidí bulharského původu.... Bulharské orgány dosud nevytvořily nezávislý orgán k vyšetřování špatného zacházení nebo aktů

diskriminace, jichž se dopustili členové policie. ...

ECRI s potěšením bere na vědomí, že v roce 2000 byl v odboru národní policie vytvořen zvláštní výbor pro lidská práva ... Byly vypracovány četné projekty školení o lidských právech pro policisty. ...

Rámcový program pro rovnou integraci do bulharské společnosti se všeobecně pokládá i romskými zástupci za dobře vypracovaný a spravedlivý ... V romské komunitě a mezi nevládními organizacemi však existuje jednomyslný názor, že navzdory několika iniciativám zmíněným v této zprávě zůstal tento program pouze na papíře ... V určitých kruzích panuje názor, že Vláda postrádá politickou vůli takový program realizovat... ECRI je velmi znepokojena zjištěním, že čtyři roky po přijetí Rámcového programu se jeho realizace stále nachází v ranném stadiu. ...”

59. Nevládní organizace, jako například Projekt lidských práv a Amnesty International, informovaly během posledních let o četných incidentech údajného rasistického násilí proti Romům v Bulharsku, včetně policistů.

III. Relevantní vnitrostátní právo a praxe

21. Nepublikované Předpisy Vojenské policie, vydané Ministerstvem obrany dne 21. prosince 1994
22. Oddíl 45 Předpisů (předpis 45) platný v relevantním čase stanovil toto:

„(1) Vojenští policisté mohou použít střelnou zbraň za těchto podmínek:

2. k zatčení osoby sloužící v armádě, která spáchala nebo se chystá spáchat veřejně stíhatelný trestný čin a která se ani po varování nevzdá ...

(2) K použití síly se přistoupí po ústním varování a po výstřelu do vzduchu ...

(3) Při použití střelných zbraní jsou vojenští policisté povinni v rámci možností chránit život osoby, proti níž používají síly, a pomoci zraněnému ...

(5) Bylo-li použito střelné zbraně, vyhotoví se zpráva popisující okolnosti jejího použití; zpráva se předá nadřízeným dotčeného policisty“

61. V prosinci 2000 byl předpis 45 nahrazen Vyhláškou č. 7 ze 6. prosince 2000 o použití střelných zbraní vojenskou policií (uveřejněna v Úředním věstníku č. 102/2000 a změněna v roce 2001). Podle článku 21 vyhlášky mohou být střelné zbraně použity, inter alia, k zatčení každé osoby, která spáchala trestný čin spadající do kategorie veřejně stíhatelných trestných činů. Do této kategorie spadá převážná většina trestných činů podle trestního zákona, včetně například malé krádeže. Podle čl. 2, čl. 4 § 1 a čl. 21 vyhlášky je třeba vzít v úvahu povahu trestného činu spáchaného osobou, proti níž se použije násilí a střelné zbraně, jakož i charakter pachatele.

62. Další relevantní právo a praxe při použití síly během zatýkání

63. Článek 12 trestního zákona upravuje stupeň síly, které je možné použít při sebeobraně. Tento článek v podstatě vyžaduje, aby každá sebeobrana nebo obrana jiného byla přiměřená povaze a intenzitě útoku a rozumná za daných okolností. Toto ustanovení neupravuje případy, kdy bylo použito síly policistou nebo jinou osobou s cílem provedení zatčení, pokud zde nedošlo k útoku na zatýkajícího policistu nebo na třetí stranu. Až do roku 1997 neexistovala žádná jiná ustanovení upravující tuto otázku. Zdá se však, že soudy aplikovaly článek 12 v určitých případech použití zbraní za účelem zatčení.

64. K vyplnění tohoto vakua Nejvyšší soud ve své interpretativní směrnicí č. 12 z roku 1973 bez dalšího objasnění prohlásil, že způsobení újmy za účelem zatčení nepovede ke stíhání, pokud nebylo použito větší síly, než je nezbytné (12-1973-PPVS).

65. Ve svém rozhodnutí č. 15 ze dne 17. března 1995 Nejvyšší soud, když vzal na vědomí, že

použití síly za účelem zatčení není upraveno zákonem, což vyvolává u soudů problémy, usoudil, že je třeba aplikovat principy, které byly identifikovány v právních komentářích. Zejména způsobení újmy by mělo být oprávněné pouze tehdy, pokud existuje rozumné podezření, že osoba, která má být zatčena, spáchala trestný čin, pokud neexistují žádné jiné prostředky k provedení zatčení a pokud je způsobená újma přiměřená závažnosti trestného činu. Nejvyšší soud dále prohlásil:

„... Způsobení újmy pachateli za účelem jeho zatčení je jednáním možným jen v krajním případě. Jestliže se pachatel nesnaží uniknout nebo ... se snaží uniknout do známého úkrytu, nebude způsobení újmy oprávněné ...

Způsobená újma musí být přiměřená závažnosti... trestného činu. Jestliže pachatel spáchal trestný čin znamenající nevýznamnou nebezpečnost pro veřejnost, nemohou být jeho zdraví a život ohrožovány. Ohrožování jeho života nebo zdraví může však být oprávněné, jestliže se osoba skrývá po spáchání závažného trestného činu (např. vraždy, znásilnění nebo loupeže).

Prostředky použité za účelem zatčení (a způsobená újma) musí být rozumné za daných okolností. Toto je nejdůležitější podmínka zákonnosti...

Jestliže způsobená újma překročí hranici nezbytnosti..., tj. jestliže neodpovídá závažnosti trestného činu a okolnostem existujícím během zatýkání, ... pak osoba, která ji způsobila, bude podléhat stíhání...“

65. V roce 1997 parlament rozhodl vyplnit legislativní vakuum vložím nového článku 12a do trestního zákona. Tento článek stanoví, že způsobení újmy osobě při jejím zatýkání pro trestný čin nebude trestné, pokud zde neexistují jiné prostředky pro výkon zatčení a jestliže je použití násilí nezbytné a zákonné. Použití násilí nebude pokládáno za „nezbytné“, bude-li zjevně nepřiměřené povaze spáchaného trestného činu spáchaného osobou, která má být zatčena, nebo je-li samo o sobě excesivní a zbytečné. Bylo ohlášeno několik rozsudků interpretujících článek 12a.
66. Trestní řád
67. Článek 192 stanoví, že řízení týkající se veřejně stíhatelných trestných činů může být zahájeno pouze prokurátorem nebo vyšetřovatelem jednajícím na základě stížnosti ex officio. Podle článku 237 § 6 ve znění platném do 1. ledna 2000 měla poškozená osoba právo odvolat se k nejvyššímu prokurátorovi proti rozhodnutí nepokračovat v probíhajícím trestním řízení. Poškozená osoba neměla jiné prostředky jak napadnout odmítnutí stíhat.
68. Jestliže vojenské soudy mají jurisdikci případ projednat, například jedná-li se o vojenské policisty, pak za vedení vyšetřování a trestního stíhání odpovídají vojenští vyšetřovatelé, jejichž rozhodnutí podléhají odvolání k nejvyššímu prokurátorovi.
69. Článek 63 opravňuje právo obětí trestného činu připojit se k trestnímu řízení a v této souvislosti předkládat nároky na náhradu škody, nahlížet do spisu a pořizovat si kopie relevantních dokumentů. Mohou rovněž předkládat důkazy, vznášet námítky, podávat stížnosti a odvolání proti rozhodnutím vyšetřujících a stíhajících orgánů.
70. Zákon o ochraně proti diskriminaci
71. Zákon o ochraně proti diskriminaci byl přijat v září 2003 a nabyl účinnosti 1. ledna 2004. Jedná se o rozsáhlý legislativní akt určený k vytvoření mechanismu k poskytování účinné ochrany před nezákonnou diskriminací. Aplikuje se hlavně v oblastech pracovních vztahů, státní správy a poskytování služeb.
72. Ustanovení § 9 upravuje přesun důkazního břemene v případech diskriminace. Podle tohoto ustanovení jestliže žalobce prokáže skutečnosti, z nichž lze vyvodit, že došlo k diskriminačnímu zacházení, přísluší žalovanému dokázat, že nedošlo k porušení práva na rovné zacházení. Zákonem se rovněž ustanovuje Komise pro ochranu proti diskriminaci, která má, inter alia,

pravomoc projednávat individuální stížnosti.

73. Relevantní mezinárodní a komparativní právo

74. Principy Spojených národů pro používání síly

75. Základní principy Spojených národů pro používání síly a střelných zbraní příslušníky ozbrojených sil byly přijaty 7. září 1990 na Osmém kongresu Spojených národů o předcházení kriminality a o zacházení s pachateli trestných činů.

76. Ustanovení § 9 stanoví toto:

„Příslušníci ozbrojených sil nepoužijí proti osobám zbraně, s výjimkou sebeobrany nebo obrany jiných proti bezprostřední hrozbě usmrcení či vážného zranění, aby tak zabránili spáchání obzvláště nebezpečného trestného činu představujícího vážné ohrožení života, zatčení osoby představující takovéto nebezpečí a odporující jejich pravomoci, nebo zabránění jí v útěku, a to pouze tehdy, jestliže méně extrémní prostředky nepostačují k dosažení těchto účelů. V každém případě lze ke smrtelnému použití střelných zbraní přistoupit jen tehdy, je-li to striktně nevyhnutelné k záchraně života.“

73. Podle ostatních ustanovení těchto principů musí příslušníci ozbrojených sil „jednat přiměřeně k závažnosti trestného činu a k účelu, jehož má být dosaženo“ (§ 5). Také „státy zajistí, aby arbitrární užití či zneužití síly a střelných zbraní příslušníky ozbrojených sil bylo trestáno jako trestný čin podle jejich práva“ (§ 7). Vnitrostátní pravidla a předpisy o použití střelných zbraní musí „zabezpečit, aby střelné zbraně byly používány pouze za přiměřených okolností a způsobem, který může snížit nebezpečí zbytečné újmy“.

74. Ustanovení § 23 principů stanoví, že oběti nebo jejich rodiny mají přístup k nezávislému procesu „včetně soudního procesu“. Ustanovení § 24 pak stanoví toto:

„Státy a orgány výkonné moci zabezpečí, aby nejvyšší důstojníci byli odpovědní tehdy, jestliže budou vědět nebo mohli vědět, že ozbrojení příslušníci pod jejich velením se uchylují nebo uchýlili k nezákonnému užití střelných zbraní a jestliže nepřijmou všechna nezbytná opatření, která jsou v jejich pravomoci, aby předešli takovému užití, zabránili mu nebo o něm podali zprávu.“

75. Principy Spojených národů o účinném předcházení a vyšetřování mimoprávních, arbitrárních a hromadných poprav, přijaté dne 24. května 1989 Hospodářskou a sociální radou v rezoluci č. 1989/65, stanoví, inter alia, že bude zahájeno úplné, promptní a nestranné vyšetřování všech podezřelých případů mimoprávních, arbitrárních a hromadných poprav a že vyšetřování bude zaměřeno, inter alia, na to, aby určilo „všechny možné praktiky, které mohly zapříčinit“ smrt.

Ustanovení § 11 stanoví:

„V případech, kdy zavedené vyšetřovací postupy jsou neadekvátní z důvodu nedostatku zkušeností či nestrannosti, vzhledem k důležitosti věci nebo vzhledem ke zjevné existenci náznaků zneužití, a v případech, kdy dojde ke stížnostem rodiny oběti o této neadekvátnosti nebo z jiných závažných důvodů, zahájí státy vyšetřování prostřednictvím nezávislé vyšetřovací komise nebo podobný postup. Členové takové komise budou jednotlivě vybráni s ohledem na jejich uznávanou nestrannost, způsobilost a nezávislost. Zejména budou nezávislí na jakékoliv instituci, agentuře nebo osobě, která může být podrobena vyšetřování. Komise bude mít právo získávat informace nezbytné pro vyšetřování a povede vyšetřování upravené těmito principy.“

Ustanovení § 17 stanoví:

„V přiměřené lhůtě bude vypracována zpráva o metodách a nálezech takového vyšetřování. Zpráva bude ihned zveřejněna a bude obsahovat rozsah vyšetřování, postupy, použité metody hodnocení důkazů, jakož i závěry a doporučení opírající se o faktické nálezy a aplikovatelné právo ...“

1. Mezinárodní instrumenty a komparativní právo o rasistickém násilí
2. Relevantní části článku 4 Mezinárodní úmluvy o eliminaci všech forem rasové diskriminace, ratifikované Bulharskem v roce 1966, platné od roku 1969 a publikované v Úředním věstníku v roce 1992, stanoví toto:

„Smluvní státy ... se zavazují přijmout okamžitá a pozitivní opatření určená k vykořenění veškerého podněcování nebo aktů diskriminace a za tímto účelem ...

(a) prohlásí za čin trestný podle zákona ... všechny akty násilí či podněcování k takovým činům proti rase nebo skupině osob jiné barvy pleti nebo etnického původu

77. Ve svém stanovisku ze dne 16. března 1993 ve Sdělení č. 4/91, L.K. v. Nizozemsko, které se týkalo rasistických hrozeb vyslovených soukromým jednotlivcem proti L.K. a neadekvátní reakce příslušných orgánů na stížnost poškozeného, Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace uvedl, inter alia, že státy jsou povinny vyšetřovat s náležitou péčí a rychlostí případy podněcování rasové diskriminace a násilí.
78. Relevantní část článku 6 Rámcové úmluvy Rady Evropy o ochraně národnostních menšin, platné pro Bulharsko od roku 1999, stanoví toto: „Strany se zavazují, že přijmou vhodná opatření k ochraně osob, které mohou být ohroženy akty diskriminace, nepřátelství nebo násilí pro svou etnickou, kulturní, jazykovou nebo náboženskou identitu.“
79. Ve svém rozhodnutí ze dne 21. listopadu 2002 Výbor OSN proti mučení (dále jen „CAT“) při posuzování stížnosti č. 161/2000, předložené Hajrizi Dzemajlem a ostatními proti Jugoslávii, nalezl, že davové násilí neromských obyvatel obce Danilovgrad v Černé Hoře, kteří zničili dne 14. dubna 1995 za přítomnosti policie romskou osadu, bylo „spácháno s výraznou úrovní rasové motivace“. Tato skutečnost byla přítěžující okolností při porušení čl. 16 § 1 Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestání nalezenému v tomto případě. Při hodnocení důkazů CAT poznamenal, že neobdržel písemné vyjádření dotčeného smluvního státu a rozhodl se vycházet z „podrobných podání stěžovatelů“.
80. Direktiva Rady Evropské unie č. 2000/43/EC ze dne 29. června 2000 provádějící princip rovného zacházení mezi osobami bez ohledu na rasový či etnický původ a Direktiva Rady č. 2000/78/EC ze dne 27. listopadu 2000 vytvářející obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání stanoví ve svých člancích 8 a 10 toto:

„1. Členské státy přijmou nezbytná opatření v souladu s jejich vnitrostátními právními systémy, aby zajistily, že pokud osoby, které se pokládají za poškozené proto, že na ně nebyl aplikován princip rovného zacházení, prokáží před soudem nebo před jiným příslušným orgánem skutečnosti, na jejichž základě se lze domnívat, že zde došlo k přímé či nepřímé diskriminaci, bude na žalované straně, aby prokázala, že nedošlo k žádnému porušení principu rovného zacházení.

2. Ustanovení odstavce 1 nebrání členským státům, aby zavedly pravidla dokazování, která budou pro žalobce příznivější.
3. Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na trestní řízení.
4. Členské státy nemusí aplikovat odstavec 1 na řízení, v němž je k vyšetřování skutkových okolností případu příslušný soud nebo kompetentní orgán.“
5. V roce 2002 uveřejnila Evropská komise návrh Rámcového rozhodnutí Rady o potlačování rasismu a xenofobie, jehož článek 8 zahrnuje mezi opatřeními, jež mají být provedena v této oblasti členskými státy, opatření k zabezpečení toho, že do trestního práva bude pojata rasová motivace jako přítěžující okolnost.
6. V dubnu 2005 uveřejnilo Evropské monitorovací středisko pro rasismus a xenofobii srovnávací přehled rasistického násilí a reakce k němu od patnácti členských států Evropské unie. Bylo konstatováno, inter alia, že tradiční trestní právo většiny posuzovaných jurisdikcí speciálně nezmiňuje „rasistické násilí“, přičemž není věnována pozornost motivaci, jež je v pozadí

násilných aktů. Avšak tato tradice se již pomalu mění, jelikož zákony začínají uznávat, že trestný čin může být „rasisticky motivován“. Rasistická motivace se ve zvýšené míře počíná posuzovat podle legislativy některých států jako přitěžující faktor při vynášení rozsudků. Specificky upravuje tuto možnost legislativa následujících států: Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Portugalsko, Španělsko, Švédsko a Spojené království. Jmenovitě článek 132-76 francouzského trestního zákona, který byl uveden v platnost v únoru 2003, upravuje ve svém druhém odstavci „objektivní“ definici rasismu jako přitěžující okolnost vedoucí ke zpřísnění rozsudku:

„Tresty udělené za trestný čin nebo zločin budou zvýšeny, pokud byly spáchány s ohledem na aktuální nebo předpokládané členství nebo nečlenství oběti ve zvláštní etnické skupině, národu, rase nebo náboženství.

Přitěžující okolnost definovaná v prvním odstavci je dána, předcházeli-li trestnému činu nebo jej provázeli či následují jakékoli písemné či ústní poznámky, obrázky, předměty nebo akty, které poškozují čest nebo důstojnost oběti nebo skupiny osob, k nimž oběť náleží, s ohledem na aktuální nebo předpokládané členství nebo nečlenství oběti ve zvláštní etnické skupině, národu, rase nebo náboženství.“

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Rozsah případu
2. Ve své žádosti o postoupení případu Velkému senátu a ve svém písemném stanovisku požádala vláda Velký senát, aby přezkoumal otázky nastolené případem podle článku 14 Úmluvy. Při ústním jednání před Soudem zástupci vlády prohlásili, že akceptují nálezy senátu k článkům 2 a 13.
3. Stěžovatelé požádali Soud, aby se zabýval pouze otázkami podle článku 14, jelikož závěry senátu k článkům 2 a 13 již nejsou předmětem sporu.
4. Soud připomíná, že důsledkem akceptace žádost postoupit panelem je, že celý „případ“ se postupuje Velkému senátu, aby nově rozhodl prostřednictvím nového rozsudku. „Případ“ postoupený Velkému senátu nutně zahrnuje všechny aspekty dříve posuzované senátem v jeho rozsudku a nikoli pouze závažnou „otázku“ nebo „problém“, jakožto základ pro postoupení (viz K. a T. v. Finsko /GC/, č. 25702/94, § 139-141, ECHR 2001-VII).
5. Navzdory přáním stran omezit se pouze na nové projednání postupu k problémům nastoleným v případě podle článku 14 Úmluvy musí se Velký senát zabývat též problémy nastolenými podle článků 2 a 13 Úmluvy.
6. Údajná porušení článku 2 Úmluvy
7. Stěžovatelé si stěžovali na to, že K. Angelov a K. Petkov byli zabití v rozporu s článkem 2 Úmluvy. Tvrdili, že oba zemřeli v důsledku toho, že vnitrostátní právo a praxe neupravují způsobem slučitelným s Úmluvou používání střelných zbraní státními ozbrojenými činiteli. Ve skutečnosti byli státní ozbrojení činitelé v daném případě pověřeni použít smrtící sílu za okolností, kdy to nebylo absolutně nutné. Tato skutečnost znamenala porušení čl. 2. Stěžovatelé si dále stěžovali na to, že státní orgány neprovedly účinné vyšetřování jejich smrti.
8. Článek 2 Úmluvy stanoví toto:

„1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.

2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není více než zcela nezbytné, při:

- (a) obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;
- (b) provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;
- (c) zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury. “

1. Rozsudek senátu

- 2. Senát konstatoval, že článek 2 Úmluvy zakazuje použití střelných zbraní k zatčení osob, které stejně jako K. Angelov a K. Petkov jsou podezřelé ze spáchání nenásilných trestných činů, pokud nejsou ozbrojeny a neznamenaají žádnou hrozbu pro zatýkající policisty nebo jiné osoby. Proto za okolností daného případu je žalovaný stát odpovědný za zbavení života v rozporu s článkem 2, protože k zatčení K. Angelova a K. Pětková bylo použito smrtící síly. Porušení článku 2 bylo o to závažnějším, že bylo použito excesivní síly a že bulharské orgány nenaplánovaly a neřídily zatýkání způsobem slučitelným s článkem 2.
- 3. Senát dále nalezl, že žalovaný stát porušil svůj závazek podle článku 2 § 1 Úmluvy účinně vyšetřit smrt K. Angelova a K. Pětková. Vyšetřování se zejména vyznačovalo závažnými nevysvětlenými opomenutími a nesrovnalostmi a jeho přístup byl negativně poznamenán tím, že se při něm aplikoval vnitrostátní standard, který nebyl srovnatelný se standardem „není více než zcela nezbytné“ vyžadovaným článkem 2 § 2.
- 4. Pokud jde o tvrzení stěžovatelů, že žalovaný stát rovněž porušil závazek chránit život zákonem, senát konstatoval, že se zabýval všemi relevantními aspekty případu a že není nutné zabývat se tímto problémem odděleně.
- 5. Podání stran
- 6. Před Velkým senátem Vláda i stěžovatelé prohlásili, že akceptují nálezy senátu ohledně článku 2 Úmluvy.
- 7. Hodnocení Soudu
- 8. Zda byli K. Angelov a K. Petkov zbaveni života v rozporu s článkem 2

(a) Obecné principy

- 93. Článek 2, který chrání právo na život, je jedním z nejzákladnějších ustanovení Úmluvy a zakotvuje základní hodnoty demokratických společností, tvořících Radu Evropy. Soud musí podrobit tvrzení o porušení tohoto ustanovení co nejpečlivějšímu přezkoumání. V případech, kdy se jedná o použití síly agenty státu, musí vzít v úvahu nejen jednání agentů státu, kteří skutečně síly použili, nýbrž i všechny související okolnosti, včetně takových otázek, jakými jsou relevantní právní a regulující rámec v místě a plánování a řízení posuzovaných akcí (viz McCann a ostatní v. Spojené království, rozsudek ze dne 27. září 1995, Série A č. 324, str. 46, § 150 a Makaratzis v. Řecko /GC/, č. 50385/99, § 56-59, ECHR 2004-XI).
- 94. Jak sám článek 2 uvádí, použití smrtící síly policisty může být za určitých okolností odůvodněno. Avšak použití síly musí být „ne více než zcela nezbytné“, to znamená musí být přísně proporcionální k okolnostem. Ve světle základního přirozeného práva na život musí být okolnosti, za nichž je zbavení života oprávněné, přísně konstruovány (viz Andronicou a Constantinou v. Kypr, rozsudek ze dne 9. října 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-VI, str. 2097-2098, § 171, str. 2102, § 181, str. 2104, § 186, str. 2107, § 192 a str. 2108, § 193 a McKerr v. Spojené království, č. 28883/95, § 108 a násl., ECHR 2001-iii).
- 95. V souladu s tím a s odkazem na článek 2 § 2 písm. b) Úmluvy, legitimní účel provádění zákonného zatčení může být důvodem pro ohrožení lidského života za okolností absolutní nezbytnosti. Soud má za to, že v zásadě nemůže být takováto nezbytnost dána, jestliže je známo, že osoba určená k zatčení neznamenaá nebezpečí ohrožení života či zranění a není podezřelá z toho, že spáchala násilný trestný čin, i když k použití smrtící síly dojde při zatýkání uprchlíka, který se ztratil (viz přístup Soudu k případu McCann a ostatní, citován výše, str. 45-46, § 146-150 a str. 56-62, § 192-214, a nejnověji případ Makaratzis, citován výše, § 64-66;

viz též odsouzení Soudem použití střelných zbraní proti neozbrojeným nenásilníkům snažícím se opustit Německou demokratickou republiku v případě Streletz, Kessler a Krent v. Německo /GC/, č. 34044/96, 35532/97 a 44801/98, § 87, 96 a 97, ECHR 2001-11).

96. Kromě toho, při stanovení okolností, kdy zbavení života může být oprávněné, implikuje článek 2 jako primární povinnost státu zabezpečit právo na život vytvořením odpovídajícího právního a administrativního rámce definujícího omezené okolnosti, při nichž právo vynucující činitelé smějí použít síly a střelných zbraní, ve světle relevantních mezinárodních standardů (viz Makaratzis, citován výše, § 57-59, a relevantní ustanovení Základních principů Spojených národů pro používání síly a střelných zbraní příslušníky ozbrojených sil, odstavce 71-74 výše). V souladu s výše zmíněným principem přísné proporcionality inherentním článku 2 (viz McCann a ostatní, citován výše, str. 46, § 149), vnitrostátní právní rámec upravující zatčení musí učinit uchýlení se ke střelným zbraním závislým na pečlivém vyhodnocení daných okolností a zejména na vyhodnocení povahy trestného činu spáchaného uprchlíkem a na hrozbě, kterou představuje.
97. Dále, vnitrostátní právo upravující policejní operace musí zajistit systém adekvátních a účinných pojistek proti svévoli a zneužití síly a dokonce i proti událostem, jimž lze předcházet (viz Makaratzis, citován výše, § 58). Zejména osoby vynucující právo musí být vycvičeny, aby posoudily, zda je či není absolutně nezbytné použít střelných zbraní, a to nejen na základě znění relevantních předpisů, nýbrž i s náležitým přihlédnutím ke svrchované důležitosti respektování lidského života jakožto základní hodnoty (viz kritiku Soudem rozkazů „střílet a usmrcovat“ daných vojákům v případě McCann a ostatní, citován výše, str. 61-62, § 211-214).

(b) Aplikace výše uvedených principů na daný případ

98. K. Angelov a K. Petkov byli zastřeleni vojenským policistou, který se je snažil zatknout po jejich útěku z vězení. Z toho plyne, že případ je třeba posuzovat podle článku 2 § 2 písm. b) Úmluvy.

(i) Relevantní právní rámec

(ii) Soud shledává velice závažným, že relevantní předpisy o použití střelných zbraní vojenskou policií skutečně dovozovaly použití smrtící síly při zatýkání příslušníků vojenských sil i při těch nejméně závažných trestných činech. Tyto předpisy nejen že nebyly publikovány, ale neobsahovaly žádné jasné pojistky k zabránění svévolnému zbavení života. Podle těchto předpisů bylo zákonným zastřelit kteréhokoliv uprchlíka, který se okamžitě nevzdal při ústním varování a varovném výstřelu do vzduchu (viz výše odstavec 60). Vágní úprava použití střelných zbraní a způsob, jímž tolerovala použití smrtící síly, byly jasně ilustrovány na událostech, které vedly k usmrcení K. Angelova a K. Pětková, a na reakci vyšetřujících orgánů na tyto události. Soud se k této věci vrátí později.

99. Takovýto právní rámec je zásadně vadný a značně snižuje úroveň ochrany práva na život „zákonem“, kterou vyžaduje Úmluva v současných demokratických společnostech v Evropě (viz výše odstavce 94-97 stanovící principy, na nichž musí spočívat relevantní právní rámec).
100. Je pravda, že Nejvyšší soud konstatoval, že požadavek proporcionality je inherentní vnitrostátnímu trestnímu právu. Interpretace Nejvyššího soudu však nebyla v daném případě aplikována (viz výše odstavce 50-54 a 64).
101. Soud tak nalézá, že žalovaný stát obecně nesplnil svůj závazek podle článku 2 Úmluvy zabezpečit právo na život vytvořením vhodného právního a administrativního rámce pro použití síly a střelných zbraní vojenskou policií.

(iii) Plánování a řízení operace

102. Senát separátně posoudil způsob, jakým bylo zatýkání naplánováno. Velký senát stvrzuje nález senátu, že příslušné orgány nesplnily svůj závazek minimalizovat riziko ztráty života, jelikož

zatýkající policisté dostali rozkaz použít dostupné prostředky k zatčení K. Angelova a K. Pětková bez ohledu na skutečnost, že uprchlíci nebyli ozbrojeni a nepředstavovali žádné nebezpečí pro život nebo nebezpečí zranění, což senát správně konstatoval (viz odstavec 110 rozsudku senátu):

„ ... Rozhodujícím prvkem naplánování zatčení ... musí být analýza všech dostupných informací o daných okolnostech, minimálně včetně povahy trestného činu spáchaného osobou, která má být zatčena, a stupně nebezpečí, pokud vůbec nějaké existuje, které tato osoba představuje. O otázce, zda a za jakých okolností lze předvídat uchýlení se ke střelbě, jestliže osoba určená k zatčení se pokusí uprchnout, musí být rozhodnuto na základě jasných právních pravidel a adekvátní přípravy ve světle těchto informací. “

103. Pokud jde o Velký senát, ten opět zdůrazňuje absenci jasného právního a regulačního rámce definujícího okolnosti, za nichž se vojenští policisté mohou uchýlit k potenciální smrtící síle (viz výše odstavce 99-102). Velký senát souhlasí s nálezem senátu (viz odstavec 112 senátního rozsudku), že relevantní předpisy „neučinily použití střelných zbraní závislým na vyhodnocení daných okolností a, což je nanejvýš důležité, nepožadovaly vyhodnocení povahy trestného činu spáchaného uprchlíkem a hrozby, kterou představoval“.
104. V daném případě platné předpisy umožnily, aby byla k zatčení dvou mužů vyslána skupina těžce ozbrojených policistů při absenci jakékoli předchozí diskuse o nebezpečí, pokud nějaké existovalo, které představovali, a při absenci jasného varování o potřebě minimalizovat riziko hrozící životu. Krátce a stručně, způsob, jakým byla operace naplánována a řízena, jasně prozrazoval ignorování svrchovaně důležitého práva na život.

(iv) Akce zatýkajícího důstojníka

105. Nebylo sporu o tom, že K. Angelov a K. Petkov sloužili ve Stavební jednotce, zvláštní armádní instituci, v níž odvedenci vykonávali své povinnosti jako stavební dělníci na nevojenských místech. Byli odsouzeni ke krátkodobým trestům odnětí svobody za nenásilné trestné činy. Oba uprchli bez použití násilí, pouhým opuštěním pracoviště, které se nacházelo mimo vězení. I když za sebou měli dřívější odsouzení za krádež a opakovaně se vzdávali bez dovolení, neměli žádný záznam o násilné činnosti (viz výše odstavce 13-15). Žádný z mužů nebyl ozbrojen, ani neznamenal pro zatýkající policisty či pro třetí strany nebezpečí, čehož si museli být zatýkající policisté vědomi na základě informací, které měli k dispozici. V každém případě, po setkání s oběma muži ve vesnici Lesura policisté, nebo alespoň major G., shledali, že jsou neozbrojeni a neprojevují žádný náznak nebezpečného jednání (viz výše odstavce 15-26).
106. S přihlédnutím k tomu, co bylo uvedeno výše, Soud má za to, že za okolností daného případu bylo jakékoli uchýlení se k potenciálně smrtící síle zakázáno článkem 2 Úmluvy, a to bez ohledu na to, že by K. Angelov a K. Petkov mohli uprchnout. Jak bylo uvedeno výše, uchýlení se k potenciaálně smrtící síle nelze pokládat za „zcela nezbytné“, je-li známo, že osoba, jež má být zatčena, nepředstavuje žádnou hrozbu pro život nebo možnost zranění a není podezřelá z toho, že spáchala násilný trestný čin.
107. Navíc, chování majora G., vojenského policisty, který oběti zastřelil, vyvolává vážnou kritiku, protože použil hrubě excesivní síly.
108. Ukazuje se, že existovaly jiné dostupné prostředky k provedení zatčení: policisté měli džíp, operace probíhala v malé vesnici uprostřed dne a chování K. Angelova a K. Pětková bylo zjevně předvídatelné, jelikož po předchozím útěku byl K. Angelov nalezen na stejné adrese (viz výše odstavce 17, 18, 23 a 24).

(i) Major G. použil samopal a přepnul jej na automatický modus, i když měl také pistoli (viz výše odstavec 26). Při použití automatické střelby nemohl zřejmě mířit s přiměřeným stupněm přesnosti.

(ii) K. Petkov byl raněn do hrudi, přičemž pro tuto skutečnost nebylo podáno žádné přijatelné vysvětlení (viz výše odstavce 41a 50-54). Při absenci takového vysvětlení nelze vyloučit možnost, že se K. Petkov v poslední chvíli obrátil, aby se vzdal, ale přesto byl zastřelen.

(iii) Závěr Soudu

109. Soud nalézá, že žalovaný stát nesplnil svůj závazek podle článku 2 Úmluvy tím, že relevantní právní rámec pro použití síly byl zásadně vadný, takže K. Angelov a K. Petkov byli usmrceni za okolností, při nichž použití střelných zbraní k provedení zatčení bylo neslučitelné s článkem 2 Úmluvy. Kromě toho bylo použito hrubě excesivní síly. Takže pokud jde o smrt K. Angelova a K. Pětková, byl porušen článek 2 Úmluvy.
110. Zda bylo vyšetřování smrti pana Angelova a pana Pětková účinné, jak vyžaduje článek 2 Úmluvy

(a) Obecné principy

110. Závazek chránit právo na život podle článku 2 Úmluvy ve spojení s obecnou povinností státu podle článku 1 Úmluvy „přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Úmluvě“ implicitně vyžaduje, aby existovala určitá forma účinného úředního vyšetřování, jestliže jednotlivci byli usmrceni v důsledku použití síly (viz *Cakici v. Turecko /GC/, č. 23657/94, § 86, ECHR 1999-IV*). Podstatným účelem takového vyšetřování je zabezpečit účinnou implementaci vnitrostátních zákonů zajišťujících právo na život a v případech, na nichž se účastní agenti nebo orgány státu, zajistit jejich odpovědnost za usmrcení, k němuž došlo v rámci jejich pravomoci (viz *Anguelova v. Bulharsko, č. 38361/97, § 137, ECHR 2002-IV*).
111. Orgány musejí konat ze svého vlastního podnětu, jakmile se o případu dovědí. Nemohou přenechat iniciativě nejbližších osob, aby podaly formální stížnost nebo požádaly o zvláštní formu přezkumných nebo vyšetřovacích postupů (viz, *mutatis mutandis, Ilhan v. Turecko, /GC/, č. 22277/93, § 63, ECHR 2000-VII*).
112. Aby bylo vyšetřování údajného nezákonného usmrcení agenty státu účinné, pak osoby odpovědné za vedení vyšetřování musí být nezávislé a nestranné podle zákona i v praxi (viz *Gulec v. Turecko, rozsudek ze dne 27. července 1998, Reports 1998-IV, str. 1733, § 81-82; Ogur v. Turecko /GC/, č. 21594/93, § 91-92, ECHR 1999-III a Ergi v. Turecko, rozsudek ze dne 28. července 1998, Reports 1998-IV, str. 1778-79, § 83-84*).
113. Vyšetřování musí být také účinné v tom smyslu, že povede k určení toho, zda použití síly bylo či nebylo za daných okolností oprávněné, a k identifikaci a k potrestání odpovědných osob (viz případ *Ogur*, citován výše, § 88). Příslušné orgány musely být povinny učinit potřebná opatření, k nimž byly oprávněny, aby zajistily důkazy vztahující se k danému incidentu, včetně, inter alia, výpovědí očitých svědků a soudních důkazů. Závěry vyšetřování se musí opírat o zevrubnou, objektivní a nestrannou analýzu všech relevantních prvků a musí aplikovat standardy srovnatelné se standardem „ne více než zcela nezbytné“ požadovaným článkem 2 § 2 Úmluvy. Jakékoliv pochybení při vyšetřování, které podryvá jeho způsobilost určit okolnosti případu nebo odpovědnou osobu, je v rozporu s požadovaným požadavkem účinnosti (viz *Kelly a ostatní v. Spojené království, č. 30054/96, § 96-97, 4. května 2001 a Anguelova, cit. výše, § 139 a 1*“).

(b) Aplikace těchto principů na daný případ

114. Velký senát neshledává žádný důvod, proč by se měl odchýlit od nálezů senátu. Shodně se senátem konstatuje, že vyšetřování podrobností smrti K. Angelova a K. Pětková zhodnotilo jednání policistů jako zákonné ve světle relevantních předpisů. Skutečnost, že vyšetřování potvrdilo správnost použití síly za daných okolností, pouze potvrzuje fundamentálně defektní

povahu těchto předpisů a jejich přehlížení práva na život. Opírajíce se striktně o literu těchto předpisů nepřezkoumaly vyšetřovací orgány relevantní aspekty, jako například skutečnost, že se o obětech vědělo, že nebyly ozbrojené a že pro nikoho nebyly nebezpečné, tím méně pak bylo nevhodné vyslat proti nim skupinu těžce ozbrojených policistů, když oba pronásledovaní muži se pouze dopustili absence bez povolení. Stručně řečeno, neexistovalo zde striktní přešetření všech materiálních okolností (viz výše odstavce 50-54).

115. Nezávisle na excesivně úzkém právním rámci, v němž vyšetřování bylo vedeno, je třeba dále konstatovat, že nebyly provedeny četné nezbytné a zřejmé vyšetřovací úkony. Zejména náčrtek, na který se orgány odvolávaly, neobsahoval charakteristiku terénu. Nebyla provedena rekonstrukce událostí. Bez informací, které takto mohly být získány, nebylo možné překontrolovat výpovědi o událostech podané zatýkájícími policisty (viz výše odstavce 36-54).
116. Kromě toho, vyšetřovatel a prokurátoři ignorovali značně relevantní skutečnosti, jako například že K. Petkov byl střelen do hrudi, že použité nábojnice byly nalezeny na dvoře M.M. pouze několik metrů od místa, kde padli K. Angelov a K. Petrov, a že major G. hrubě použil excesivní síly tím, že střílel v automatickém módu. Vyšetřovací orgány ignorovaly tato významná fakta a aniž by se snažily pro to podat řádné vysvětlení, pouze akceptovaly výpověď majora G. a vyšetřování ukončily. Vyšetřovatel a prokurátoři tak uchránili majora G. před trestním stíháním.
117. Velký senát potvrzuje stanovisko senátu, že takovéto chování na straně státních orgánů, které již bylo konstatováno v dřívějších případech proti Bulharsku (viz Velikova v. Bulharsko, č. 41488/98, ECHR 2000-VI a Anguelova, cit. výše), je předmětem vážných obav, jelikož vrhá závažné pochybnosti na objektivitu a nestrannost dotčených vyšetřovatelů a prokurátorů.
118. Soud v této souvislosti připomíná, že promptní a účinná reakce státních orgánů vyšetřujících použití smrtící síly je podstatná pro podporu veřejné důvěry v jejich respektování právního státu a pro předcházení jakékoli koluze nebo tolerance nezákonného jednání (viz McKerr, cit. výše, § 111-115).
119. Z toho plyne, že v daném případě byl porušen žalovaným státem závazek podle článku 2 § 1 Úmluvy účinně vyšetřit zbavení života.

III. Údajné porušení článku 13 Úmluvy

120. Článek 13 Úmluvy stanoví toto:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

121. Ve světle svých nálezů podle článku 2 Úmluvy senát konstatoval, že nevznikla žádná separátní otázka podle článku 13.
122. Před Velkým senátem Vláda nijak nekomentovala otázky vzniklé podle článku 13 Úmluvy. Stěžovatelé uvedli, že akceptují náleze senátu.
123. S přihlédnutím k důvodům, na jejichž základě našel porušení článku 2, zastává Velký senát stejný názor jako senát, a to, že nevznikla žádná separátní otázka podle článku 13.
124. Údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Úmluvy
125. Stěžovatelé tvrdili, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy tím, že při událostech vedoucích k usmrcení K. Angelova a K. Pětková sehrála roli podjatost a nepřátelské postoje vůči osobám romského původu. Stěžovatelé dále tvrdili, že státní orgány nesplnily svou povinnost vyšetřit možnou rasistickou motivaci jejich usmrcení. Vláda tvrzení stěžovatelů popřela.
126. Článek 14 Úmluvy stanoví toto:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické či jiné smýšlení,

národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

1. Rozsudek senátu
2. Senát poznamenal, že v případech zbavení života ukládá článek 2 ve spojení s článkem 14 Úmluvy státním orgánům povinnost vést účinné vyšetřování bez ohledu na rasový nebo etnický původ oběti. Senát dále konstatoval, že státní orgány mají další povinnost přijmout rozumná opatření k odhalení rasistické motivace při incidentu, při němž došlo k použití síly veřejnými činiteli.
3. V daném případě, navzdory tvrzení M.M. o rasistickém verbálním útoku a dalším důkazům, které měly upozornit státní orgány na potřebu vyšetřit možnou rasistickou motivaci, takovéto vyšetřování neproběhlo. Státní orgány tak nesplnily svou povinnost podle článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2.
4. Senát usoudil, že zvláštní potíže při dokazování související s dokazováním diskriminace vyžadovaly specifický přístup k důkazům, a konstatoval, že v případech, kdy státní orgány nesledovaly linii zjišťování, která byla jasně dána jejich vyšetřováním aktů násilí veřejnými činiteli, a nebraly zřetel k důkazům možné diskriminace, Soud z toho může při posuzování stížností na porušení článku 14 Úmluvy vyvodit negativní důsledky nebo přesunout důkazní břemeno na žalovaný stát.
5. Na základě faktů daného případu senát usoudil, že postup vyšetřovacích orgánů, které se neodvolaly na četná zneklidňující fakta, jako například na excesivní povahu použití síly majorem G. a na důkaz, že utrousil rasistickou urážku, založil možnost přesunu důkazního břemene. Vznikla tak povinnost na straně státu přesvědčit Soud na základě dalších důkazů nebo přesvědčivého vysvětlení skutečností, že události, které byly předmětem stížnosti, se neutvářely na základě diskriminace na straně veřejných činitelů státu.
6. Jelikož Vláda nepodala přesvědčující vysvětlení a Soud konstatoval, že již dříve existovaly případy, kdy nalezl, že bulharští veřejní činitelé podrobili Romy násilí s důsledkem smrti, dospěl senát k závěru, že došlo také k porušení podstatného aspektu článku 14 ve spojení s článkem 2.
7. Podání stran
8. Vláda
9. Vláda vzala na vědomí senátní nález porušení článku 14 a prohlásila, že se senát opíral pouze o obecné materiály o události mimo rozsah případu a o dvě náhodné skutečnosti - svědectví pana M.M. ohledně urážlivé poznámky, kterou údajně pronesl major G. vůči němu a nikoli vůči obětem, a o skutečnost, že se události udály v romském prostředí. Podle názoru Vlády nemohou tyto úvahy odůvodnit při akceptovatelném důkazním standardu, že použití střelných zbraní bylo rasisticky motivováno.
10. Vláda zdůraznila, že Soud vždy vyžadoval „důkaz nade vši pochybnost“. Důkazní břemeno by se mohlo přesunout tehdy, jestliže by dané události ohledně případu smrti nastavší během zatýkání byly zcela nebo z velké části známy výlučně státním orgánům. Avšak v daném případě tomu tak nebylo.
11. Jelikož v daném případě neexistoval žádný rasistický prvek, další vyšetřování vnitrostátních orgánů by bylo nemělo žádný význam. Vláda akceptovala, že rasisticky motivované násilí musí být trestáno přísněji než násilí bez rasistického motivu. Avšak od států nelze vyžadovat, aby vyšetřovaly možné rasistické postoje, jestliže neexistují dostatečné důkazy podporující tvrzení o rasismu. Vláda měla za to, že přístup senátu povede k odpovědnosti smluvních států angažovaných v každém jednotlivém případě, kdy byla zmínka o diskriminaci, byť i neopodstatněná.
12. Kromě toho, přístup senátu nebyl jasný a předvídatelný. Zejména bylo kontradiktorním tvrdit, tak jak to učinil senát, že Soud nemůže zkoumat úmysl a duševní stav v kontextu s článkem 2 Úmluvy a poté dospět k závěru, že došlo k podstatnému porušení článku 14 Úmluvy ve spojení

s článkem 2, protože smrt K. Angelova a K. Pětková byla důsledkem rasisticky motivovaného jednání.

13. Vláda ve svém písemném i ústním podání předložila podrobný přehled legislativy, sociálních programů i dalších opatření, která byla přijata v posledních letech s cílem potlačování diskriminace a netolerance a podpory integrace Romů do společnosti.
14. Stěžovatelé
15. Ve svých písemných podáních stěžovatelé tvrdili, že Úmluva zatím neposkytuje účinnou ochranu proti rasové diskriminaci, a vyzvali Velký senát, aby přijal inovační interpretaci článku 14. Stěžovatelé přivítali názory senátu, že smluvní státy jsou povinny vyšetřovat možnou rasistickou motivaci aktu násilí a že se může důkazní břemeno přesunout na žalovanou vládu. Ve svých písemných podáních však stěžovatelé soudili, že standard důkazu v případech diskriminace by neměl být „důkaz mimo rozumnou pochybnost“ a že v případech, jako je stávající, by se mělo důkazní břemeno vždy přesunout na vládu, jakmile byl určen případ diskriminace prima facie. Ve svých ústních prohlášeních při jednání požádali právní zástupci stěžovatelů Soud, aby se řídil přístupem senátu.
16. Pokud jde o fakta případu, stěžovatelé uvedli, že došlo k podstatnému porušení článku 14, protože předložili případ diskriminace prima facie a Vláda nepředložila žádný důkaz o opaku. Zejména etnický původ K. Angelova a K. Pětková byl znám policistům, kteří se je snažili zatknout. Major G. utrousil rasisticky útočné poznámky k poblíž stojící osobě ohledně jejich romského původu. Měly být vyvedeny přísné důsledky ze skutečnosti, že major G. použil hrubě disproportionální střelby v zalidněné oblasti, v romském prostředí vesnice. Tyto skutečnosti by měly být vyhodnoceny na pozadí přetrvávající diskriminace Romů na straně veřejných činitelů vynucujících právo v Bulharsku. Kromě toho, státní orgány měly vyšetřit, zda smrt K. Angelova a K. Pětková byla motivovaná rasistickými předsudky, avšak ty tak neučinily.
17. Intervenující strany

(a) Evropské středisko pro práva Romů

138. Středisko poukázalo na to, že různé mezinárodní instituce a nevládní organizace informovaly o četných incidentech špatného zacházení s Romy a o jejich usmrcení veřejnými činiteli vynucujícími právo a soukromými jednotlivci bulharského etnického původu. Bylo obecně známo, že rasisticky motivované násilí proti Romům je v Bulharsku vážným problémem. Kromě toho je romská komunita značně vyloučena ze společenského života, protože přežívá při vysoké úrovni chudoby, analfabetismu a nezaměstnanosti.
139. Navzdory vysoké úrovni rasisticky motivovaného násilí a opětovnému volání ze strany mezinárodních institucí, jako například Výboru OSN proti mučení, po vytvoření „účinného, spolehlivého a nezávislého systému stížností“ a po adekvátním vyšetřování policejního násilí státní orgány tak neučinily. Bulharské trestní právo neupravuje rasistickou motivaci jako přitěžující okolnost v případech násilných trestných činů. V roce 1999 uznaly bulharské orgány potřebu změny, avšak nikdy nic neučinily. Rovněž článek 162 trestního zákona, který činí rasistické útoky trestnými, stanoví lehčí tresty než ustanovení upravující obecné ublížení na těle. V důsledku toho nebyl článek 162 nikdy aplikován, obžaloby byly podávány – pokud vůbec – na základě obecného ustanovení o ublížení na těle či vraždě a rasistické útoky zůstávaly skryty. Jak Soud uvedl v případech Velikova a Angelova, existuje zde klima beztrestnosti.

(b) Interights

140. Interights kritizoval standard Soudu „mimo rozumnou pochybnost“ jako vytvářející nepřekonatelné překážky pro prokázání diskriminace. Podle podání Interights ty národní jurisdikce, jejichž soudní ochrana proti diskriminaci je nevýraznější, mají tendenci stát se jurisdikcemi common-law, která aplikuje na případy diskriminace důkazní standard „rovnováhy pravděpodobnosti“. Zatímco soudci v oblasti civilního práva hrají roli vyhledávačů faktů a jsou

tudíž, alespoň teoreticky, schopni se spokojit s vyšším důkazním standardem, přezkoumání soudních reakcí na diskriminaci ukazuje, že přístup common-law se vyznačuje výraznější soudní ochranou proti diskriminaci. Podle stanoviska Interights přijal Soud v praxi střední standard, protože nevyžaduje stejnou úroveň důkazu jako v trestních procesech, avšak jeho přístup postrádá jasnost a předvídatelnost.

141. Interights dále uvedl, že mezinárodní praxe podporuje názor, že v případech diskriminace by se mělo důkazní břemeno přesunout na žalovanou stranu poté, co žalobce předloží případ prima facie. Takový je přístup zakotvený v několika směrnicích Evropské unie, Soudu Evropských společenství, Výboru OSN pro lidská práva a vnitrostátních soudů mnoha evropských zemí, jakož i Spojených států, Kanady a dalších zemí.
142. Interights rovněž citoval příklad typů důkazů, které vnitrostátní jurisdikce akceptovaly jako způsobilé stanovit případ diskriminace prima facie: důkaz „obecného obrazu“ znevýhodnění, „obecné povědomí“ diskriminace, fakta z „obecného života“, fakta, která jsou obecně známá, historická fakta a nepřímé důkazy. Odvolání se na důsledky je rovněž obecným přístupem.

(c) Iniciativa spravdnosti otevřené společnosti (OSJI)

143. OSJI komentovala závazek států, podle mezinárodního a komparativního práva, vyšetřovat rasovou diskriminaci a násilí. Podle jejího názoru široce přijatý princip, že účinná ochrana podstatných práv není možná bez adekvátních procesních záruk, je rovněž aplikovatelný na případy diskriminace. Proto je článku 14 Úmluvy inherentní procesní povinnost. Dále pak, v souladu s převažující evropskou a mezinárodní praxí, je rasistická motivace přitěžující okolností v trestním právu, takže v důsledku toho podléhá vyšetřování. Státy jsou tudíž povinny akty rasistického násilí vyšetřovat. Toto je povinnost ex officio a vzniká kdykoli existuje rozumné podezření, že byl spáchán rasisticky motivovaný trestný čin.
144. Hodnocení Soudu
145. Zda je žalovaný stát odpovědný za zbavení života na základě rasy nebo etnického původu obětí
146. Soud především stanovil, že veřejní činitelé žalovaného státu usmrtili K. Angelova a K. Pětková v rozporu s článkem 2 Úmluvy. Stěžovatelé dále tvrdili, že došlo k separátnímu porušení článku 14 tím, že při jejich smrti sehrály svou roli rasistické předsudky.
147. Diskriminací je rozdílné zacházení, bez objektivního a racionálního odůvodnění, s osobami v relevantně podobných situacích (viz Willis v. Spojené království, č. 36042/97, § 48, ECHR 2002-IV). Rasistické násilí je zvláštní urážkou lidské důstojnosti a vzhledem k jeho zhoubným důsledkům vyžaduje od státních orgánů zvláštní bdělost a ráznou reakci. Z tohoto důvodu musí státní orgány použít všechny dostupné prostředky k potlačování rasismu a rasistického násilí a tím posilovat demokratickou vizi společnosti, v níž není rozdílnost chápána jako hrozba, nýbrž jako zdroj obohacení. Soud se k této otázce vrátí níže.
148. Vůči stížnosti stěžovatelů na porušení článku 14, tak jak je formulována, je úkolem Soudu stanovit, zda rasismus byl či nebyl příčinným faktorem při střelbě, která vedla k usmrcení K. Angelova a K. Pětková, což založilo porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 2.
149. V této souvislosti Soud poznamenává, že při hodnocení důkazů přijal standard „mimo rozumnou pochybnost“. Nikdy však nebylo jeho cílem převzít přístup národních právních systémů, které tento standard užívají. Jeho úkolem není rozhodovat o trestní vině nebo civilní odpovědnosti, nýbrž o odpovědnosti smluvních států podle Úmluvy. Specifičnost jeho úkolu podle článku 19 Úmluvy – zajistit, aby smluvní státy plnily svůj závazek zabezpečit základní práva zakotvená v Úmluvě – podmiňuje jeho přístup k otázkám důkazů a dokazování. V řízení před Soudem neexistují procesní překážky ohledně přípustnosti důkazů nebo předem určené formule pro jejich hodnocení. Soud přijímá závěry, které se podle jeho názoru opírají o volné hodnocení všech důkazů, včetně vývodů, tak jak mohou vyplynout z faktů a z podání stran.

V souladu s jeho ustálenou judikaturou může být důkaz výsledkem koexistence dostatečně silných,

jasných a souladných vývodů nebo podobných nevyvratitelných domněnek o faktu. Kromě toho, úroveň přesvědčení nezbytná k dosažení specifického závěru a v této souvislosti rozdělení důkazního břemene jsou inherentně svázány se specifičností faktů, s povahou předloženého tvrzení a s právem podle Úmluvy, o které se jedná. Soud rovněž věnuje pozornost závažnosti, jež se týká rozhodnutí o tom, že smluvní stát potušil základní práva (viz, mimo jiné, Irsko v. Spojené království, rozsudek ze dne 18. ledna 1978, Série A č. 25, str. 64-65, § 161; Ribitsch v. Rakousko, rozsudek ze dne 4. prosince 1995, Série A č. 336, str. 24, § 32; Adikvar a ostatní v. Turecko, rozsudek ze dne 16. září 1996, Reports 1996-IV, str. 1211, § 68; Tanli v. Turecko, č. 26129/95, § 111, ECHR 2001-III a Ilascu a ostatní v. Moldávie a Rusko /GC/, č. 48787/99, § 26, ECHR 2004-VII).

148. Stěžovatelé se odvolali na některá specifická fakta a tvrdili, že z nich může být dostatečně odvozeno rasistické chování.
149. Zaprvé, stěžovatelé měli za to, že odhalili fakt, že major G. vypálil automatické dávky v zalidněné oblasti, přičemž ignoroval bezpečnost veřejnosti. Vzhledem k tomu, že pro takové jednání nebylo podáno racionální vysvětlení, zastávali stěžovatelé názor, že jediným přijatelným vysvětlením takového chování majora G. byla rasistická nenávisť a že by byl tímto způsobem v neromském nejednal.
150. Soud však poznamenává, že užití střelných zbraní za okolností daného případu nebylo s politováním podle relevantních vnitrostátních předpisů zakázáno, což je flagrantly nedostatkem, který Soud již dříve odsoudil (viz výše odstavec 99). Vojenští policisté byli ozbrojeni samopaly „v souladu s předpisy“ a dostali rozkaz použít všechny nezbytné prostředky k provedení zatčení (viz výše odstavce 19 a 60). Nelze tudíž vyloučit možnost, že major G. prostě striktně dodržel předpisy a že by takto jednal v každém obdobném kontextu, bez ohledu na etnický původ uprchlíků. Zatímco relevantní předpisy byly od základu vadné a nespĺňovaly požadavky Úmluvy na ochranu práva na život, nesvědčí nic o tom, že by byl major G. nepoužil své zbraně v neromském prostředí.
151. Je pravdou, a Soud tak již našel výše, že chování majora G. během zatýkání vyvolává vážnou kritiku v tom smyslu, že použil hrubě excesivní síly (viz výše odstavec 108). Nelze však vyloučit, že jeho reakce byla formována neadekvátností právního rámce upravujícího použití střelných zbraní, jakož i skutečností, že major G. byl vycvičen operovat v tomto rámci (viz výše odstavce 60 a 99-105).
152. Stěžovatelé dále uvedli, že postoj vojenských policistů byl výrazně ovlivněn jejich znalostí o romském původu obětí. Nelze však spekulovat o tom, zda původ K. Angelova a K. Pětková měl či neměl nějaký vliv na jejich vnímání ze strany policistů. Kromě toho existují důkazy, že někteří policisté jednu či obě oběti znali osobně (viz výše odstavec 18).
153. Stěžovatelé se odvolali na výpověď M.M., souseda obětí, který uvedl, že major G. na něho vykřikl „vy zatracení cikáni“, a to bezprostředně po střelbě. I když takovýto důkaz rasistické urážky vyslovené v souvislosti s násilným aktem by býval mohl v tomto případě přivést státní orgány k tomu, aby výpověď M.M. ověřily, je tato výpověď sama o sobě nedostatečným podkladem pro závěr, že je žalovaný stát odpovědný za rasistické usmrcení.
154. Závěrem, stěžovatelé se opírali o informace o četných incidentech spojených s použitím síly proti Romům bulharskými veřejnými činiteli vynucujícími právo, které nevyústilo v odsouzení odpovědných osob.
155. Je pravda, že četné organizace, včetně mezinárodních institucí, vyjádřily obavy ohledně výskytu takovýchto incidentů (viz výše odstavce 55-59). Soud však nemůže ztratit ze zřetele, že jeho jedinou starostí je zjistit, zda v daném případě bylo usmrcení K. Angelova a K. Pětková rasisticky motivováno.
156. Ve svém rozsudku senát rozhodl přesunout důkazní břemeno na stát, protože státní orgány neprovedly účinné vyšetřování údajné rasistické motivace zmíněného usmrcení. Neschopnost státu přesvědčit senát, že události, které jsou předmětem stížnosti, nebyly rasisticky motivovány, měla za následek nález porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 co do

jejich podstaty.

157. Velký senát připomíná, že za určitých okolností, kdy o událostech mají zcela nebo z velké části výlučnou znalost státní orgány, jako v případě smrti osoby pod jejich kontrolou ve vazbě, může se mít za to, že důkazní břemeno poskytnout uspokojivé a přesvědčivé vysvětlení zejména příčin smrti zadržované osoby, spočívá na státních orgánech (viz *Salman v. Turecko /GC/, č. 21986/93, § 100, ECHR 2000-VI*). Velký senát nemůže vyloučit možnost, že v určitých případech údajné diskriminace může požadovat na žalovaném státu, aby vyvrátil sporné tvrzení o diskriminaci, a - pokud tak neučiní - nalézt na tomto základě porušení článku 14 Úmluvy. Avšak pokud se tvrdí, tak jako zde, že akt násilí byl rasisticky motivován, může takový přístup vyústit v požadavek na žalovaný stát, aby prokázal absenci zvláštního subjektivního postoje na straně dotčené osoby. I když v právních systémech mnoha zemí se důkaz diskriminačního účinku politiky nebo rozhodnutí obejde bez potřeby dokázat úmysl ohledně údajné diskriminace v zaměstnání nebo při poskytování služeb, je obtížné přenášet tento přístup na případ, kdy se tvrdí, že byl rasisticky motivován akt násilí. Velký senát, na rozdíl od přístupu senátu, se nedomnívá, že tvrzené neprovedení účinného vyšetřování údajně rasistického motivu usmrcení by mělo přenést důkazní břemeno na stát, pokud jde o údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2. Otázka splnění procesního závazku státními orgány je otázkou separátní a Soud se k ní vrátí později.
158. Souhrnně řečeno, po posouzení všech podstatných prvků se Soud nedomnívá, že by bylo prokázáno, že při usmrcení K. Angelova a K. Pětková sehrály svou roli rasistické postoje.
159. Soud proto nalézá, že nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 co do jejich podstaty.
160. Procesní aspekt: zda žalovaný stát splnil svůj závazek vyšetřit možnou rasistickou motivaci

(a) Obecné principy

160. Velký senát schvaluje analýzu senátu v daném případě, že smluvní státy mají procesní povinnost vyšetřovat možnou rasistickou motivaci aktů násilí. Senát zejména prohlásil toto (viz odstavce 156-159 rozsudku senátu):

„ ... Státy mají podle článku 2 Úmluvy obecný závazek uskutečnit účinné vyšetřování v případech zbavení života.

Tento závazek musí být splněn bez diskriminace, jak vyžaduje článek 14 Úmluvy. ... Tam, kde existuje podezření, že akt násilí byl vyvolán rasistickými postoji, je obzvláště důležité, aby úřední vyšetřování proběhlo rázně a nestranně, s přihlédnutím k potřebě opětovně potvrdit odsouzení společností rasismu a etnické nenávisti a podporovat důvěru menšin ve schopnost státních orgánů chránit je před hrozbou rasistického násilí. Plnění státem pozitivního závazku podle článku 2 Úmluvy vyžaduje, aby vnitrostátní právní řád demonstroval svou způsobilost vynutit dodržování trestního zákona vůči těm, kdo nezákonně vzali život jinému, bez ohledu na rasový či etnický původ oběti (viz *Menson a ostatní v. Spojené království /dec./, č. 47916/99, ECHR 2003-V*).

... Při vyšetřování násilných incidentů a zejména usmrcení z rukou veřejných činitelů vynucujících právo mají státní orgány dodatečnou povinnost přijmout všechna rozumná opatření k odhalení jakéhokoli rasistického motivu a stanovit, zda mohla či nemohla etnická nenávist či předsudek sehrát v událostech nějakou roli. Pokud tak neučiní a pokud posuzují rasisticky motivované násilí a brutalitu stejně jako případy, které nemají rasistický podtext, pak budou zavírat oči před specifickou povahou jednání, která jsou vůči základním právům obzvláště destruktivní. Nerozlišování ve způsobu, jakým jsou situace, které jsou zásadně rozdílné, posuzovány, může znamenat neoprávněné zacházení neslučitelné s článkem 14 Úmluvy (viz, *mutatis mutandis, Thlimmenos v. Řecko**) /GC/, č. 34369/97, § 44, ECHR 2000-IV). Aby podpořily veřejnou důvěru ve svůj mechanismus vynucující právo, musí smluvní státy zabezpečit, že při vyšetřování incidentů spojených s použitím síly se bude rozlišovat jak

v jejich právním řádu, tak i v praxi mezi případy excesivního použití síly a rasistickým zabitím.

Není pochyb o tom, že dokázat rasistickou motivaci bude v praxi často velmi obtížné. Závazek žalovaného státu vyšetřit možné rasistické pohnutky násilného aktu je závazkem užít nejlepšího a nikoli absolutního úsilí (viz, *mutatis mutandis*, *Shanaghan v. Spojené království*, č. 37715/97, § 90, ECHR 2001-III, stanovící stejný standard s ohledem na obecný závazek vyšetřovat). Státní orgány musí učinit, co je za daných okolností rozumné, aby shromáždily a zabezpečily důkazy, využily všechny praktické prostředky k odhalení pravdy a vynesly zcela odůvodněná, nestranná a objektivní rozhodnutí, aniž by opominuly fakta, která mohou být indikativní ve vztahu k rasově motivovanému násilí.“

161. Velký senát dodává, že povinnost států vyšetřit existenci možné spojitosti mezi rasistickými postoji a aktem násilí je aspektem jejich procesních závazků založených článkem 2 Úmluvy, avšak lze ji také pojímat jako implicitní v jejich odpovědnosti podle článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 zajistit užívání práva na život bez diskriminace. Vzhledem k vzájemnému působení obou těchto ustanovení mohou být takové otázky, jaké vyvstávají v daném případě, zkoumány pouze podle jednoho z obou ustanovení, aniž by vznikla separátní otázka podle druhého z nich, nebo mohou vyžadovat přezkoumání podle obou článků. Toto je otázka, o níž musí být rozhodnuto v každém případě na základě jeho skutkových okolností a v závislosti na povaze předložených tvrzení.

(b) Aplikace výše uvedených principů na daný případ

162. Soud již našel, že bulharské orgány porušily článek 2 Úmluvy tím, že neprovedly smysluplné vyšetřování smrti K. Angelova a K. Pětková (viz výše odstavce 114-119). Soud má za to, že v daném případě musí přezkoumat separátně stížnost, že zde došlo také k selhání vyšetřit možnou příčinnou souvislost mezi údajnými rasistickými postoji a usmrcením těchto dvou mužů.

163. Státní orgány vyšetřující usmrcení K. Angelova a K. Pětková měly k dispozici prohlášení M.M., souseda obětí, který uvedl, že major G. vykřikl „vy zatracení cikáni“ a okamžitě na něho ihned po střelbě namířil (viz výše odstavec 35). Tato výpověď viděna na pozadí mnoha zveřejněných výpovědí o existenci předsudků a nepřátelství vůči Romům vyžadovala ověření.

164. Velký senát – stejně jako senát – má za to, že jakýkoli důkaz o rasistické urážce vyslovené veřejnými činiteli vynucujícími právo v souvislosti s operací spojenou s použitím násilí proti osobám náležejícím k etnické či jiné menšině je vysoce relevantní ve vztahu k otázce, zda došlo k rasisticky motivovanému násilí. Zda takovýto důkaz vyšel najevo, musí být ověřeno a – pokud je to ověřeno – musí být přezkoumána všechna fakta, aby byly zjištěny možné rasistické motivy.

165. Kromě toho skutečnost, že major G. použil hrubě excesivní síly proti dvěma neozbrojeným a nenásilným mužům, vyžadovala pečlivé vyšetření.

166. Souhrnně řečeno, vyšetřovatel a prokurátoři pověřeni tímto případem měli k dispozici hodnověrné informace, které postačovaly k tomu, aby je upozornily na potřebu provést počáteční ověření a aby v závislosti na výsledku vyšetřili možné rasistické motivace událostí, které vedly ke smrti výše uvedených mužů.

167. Státní orgány však neučinily nic pro ověření výpovědi M.M. Ponechaly v tomto ohledu stranou výslech svědků. Major G. nebyl požádán, aby vysvětlil, proč shledal nezbytným použít takový stupeň síly. Nebyl učiněn řádný pokus ověřit rejstřík majora G. a ujistit se například o tom, zda nebyl dříve účasten na podobných incidentech nebo zda nebyl někdy v minulosti obviněn z projevů antiromského cítění. Tato pochybení byla svázána s chováním vyšetřovatele a prokurátorů, kteří, jak již Soud našel výše, ignorovali relevantní fakta a ukončili vyšetřování, čímž ochránili majora G. před trestním stíháním (viz výše odstavce 36-54 a 115-17).

168. Soud tak nalézá, že státní orgány nesplnily svou povinnost podle článku 14 Úmluvy ve spojení s

článkem 2 učinit všechna možná opatření k vyšetření, zda při daných událostech mohla sehrát svou roli diskriminace. Z toho plyne, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 v jejím procesním aspektu.

169. Aplikace článku 41 Úmluvy

170. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda

2. Před Velkým senátem předložili stěžovatelé stejné požadavky na náhradu peněžní škody a morální újmy, jaké předložili v senátním řízení. Vláda se k tomu nevyjádřila.

3. Relevantní část senátního rozsudku zní (viz odstavce 177-184):

„A.K. Nachova, dcera K. Angelova, a A. Hristova, jeho partnerka a matka A.K. Nachové, požadovaly společně 25 000 euro (EUR) ohledně smrti K. Angelova a s tím spojeného porušení Úmluvy. Tato částka zahrnovala 20 000 EUR jako náhradu morální újmy a 5000 EUR jako náhradu peněžní škody.

T.P. Rangelova a R.P. Rangelov požadovali společně stejné částky ohledně smrti jejich syna Kirila Pětková a všech porušení Úmluvy v tomto případě.

Pokud jde o morální újmu, Soud přiznává uvedené částky v požadovaném rozsahu.

Pokud jde o peněžní škodu, požadovali stěžovatelé ztracený příjem spojený s usmrcením. Stěžovatelé nemohli předložit listinné důkazy, avšak uvedli, že každá z obětí svou rodinu finančně podporovala a byla by v tom pokračovala, kdyby byla naživu. Proto požádali Soud, aby jim ve vztahu ke každému z usmrcených přiznal částku 5000 EUR.

Vláda uvedla, že s ohledem na životní úroveň v Bulharsku jsou tyto částky excesivní. Soud konstatuje, že Vláda nepopřela tvrzení stěžovatelů, že utrpěli finanční ztrátu tím, že by je K. Angelov a K. Petkov, kdyby byli naživu, finančně podporovali. Soud nevidí žádný důvod, proč by měl dospět k odlišnému závěru.

Pokud jde o částku, v některých případech, jako je tento, může přesné kalkulaci k určení kompletní náhrady škody (restitutio in integrum) ohledně finančních ztrát utrpěných stěžovateli inherentně bránit nejistý charakter škody vyplývající z porušení. Náhrada však přesto může být přiznána navzdory velkému množství neznámých spojených s ohodnocením budoucích ztrát. Otázkou, o které je třeba v takovýchto případech rozhodnout, je úroveň spravedlivého zadostiučinění, což je věc, o níž Soud rozhoduje na základě své volné úvahy s přihlédnutím k tomu, co je spravedlivé (viz Z. a ostatní v. Spojené království /GC/, č. 29392/95, § 120, ECHR 2001-V).

V tomto případě, s přihlédnutím k podáním stran a ke všem relevantním faktorům, včetně věku obětí a stěžovatelů, a k tomu, jak si byli vzájemně blízcí, Soud shledává vhodným přiznat částku 5000 EUR společně A.K. Nachové a A. Hristové, pokud jde o ztrátu příjmu vyplývající ze smrti K. Angelova, a částku 2000 EUR společně T.P. Rangelové a R.P. Rangelovovi za ztrátu příjmu jako důsledek smrti K. Pětková. “

172. Velký senát potvrzuje analýzu senátu. Velký senát má za to, že požadavky stěžovatelů se týkají peněžní škody a morální újmy vyplývající z porušení článků 2 a 14 Úmluvy nalezeného v daném případě a že neexistuje prostor pro snížení uvedených částek jen proto, že Velký senát, na rozdíl od senátu, našel pouze porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s procesním aspektem článku 2. V souladu s tím přiznává Velký senát společně A.K. Nachové a A. Hristové částku

25 000 EUR jako náhradu peněžní škody a morální újmy a společně T.P. Rangelovové a R.P. Rangelovovi částku 22000 EUR jako náhradu peněžní škody a morální újmy.

173. Náklady a výdaje

174. Senát plně akceptoval požadavek stěžovatelů z tohoto titulu a přiznal jim společně částku 3740 EUR jako náhradu nákladů a výdajů.

175. Před Velkým senátem stěžovatelé zopakovali své původní požadavky a požadovali další částky ohledně nákladů a výdajů vynaložených v řízení před Velkým senátem. Požadovali zejména částku 7931 liber (cca 11 630 EUR) jako náhradu právních poplatků účtovaných Lordem Lesterem QC za jeho práci na případu, jakož i výdajů spojených s jeho účastí na ústním jednání, a částku 1920 EUR za čtyřicet osm hodin právních úkonů vykonaných Y. Grozevem během písemného řízení před Velkým senátem. Předložili kopie dohod o právních poplatcích a časové rozvrhy. Stěžovatelé tvrdili, že nepožadují právní poplatky a výdaje za přítomnost Y. Grozeva na ústním jednání, jelikož ta proběhla v rámci právní pomoci, jež mu byla uhrazena (částka 1906,50 EUR) Radou Evropy. Celkově stěžovatelé požadovali částku 5660 EUR za práci Y. Grozeva na případu a ekvivalentní částku cca 11 630 EUR za účast Lorda Lestera na ústním jednání před Velkým senátem. Stěžovatelé požadovali, aby jejich advokátům byla žádaná částka zaplacená přímo. Vláda se k tomu nevyjádřila.

176. Soud má za to, že požadované náklady a výdaje byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že mají vztah k nalezeným porušením (viz *Beyeler v. Itálie* /spravedlivé zadostiučinění – GC/, č. 33202/96, § 27, 28. května 2002). Pokud jde o výše uvedené částky, má Soud za to, že požadavky týkající se ústního jednání jsou přehnané. Při přihlédnutí ke všem relevantním faktorům Soud přiznává společně všem stěžovatelům částku 11 000 EUR jako náhradu nákladů a výdajů (5500 EUR za práci Y. Grozeva a 5500 EUR za práci Lorda Lestera), které budou zaplacený na bankovní účty jejich advokátů.

177. Úroky z prodlení

178. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení vycházely z marginální úrokové míry pro půjčky Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Konstatuje jednomyslně, že byl porušen článek 2 Úmluvy, pokud jde o smrt K. Angelova a K. Pětková;
2. Konstatuje jednomyslně, že byl porušen článek 2 Úmluvy tím, že státní orgány neprovedly účinné vyšetřování smrti K. Angelova a K. Pětková;
3. Konstatuje jednomyslně, že nevyvstala separátní otázka podle článku 13 Úmluvy;
4. Konstatuje jedenácti hlasy proti šesti, že byl porušen článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2, pokud jde o tvrzení, že události vedoucí ke smrti K. Angelova a K. Pětková byly aktem rasového násilí;
5. Konstatuje jednomyslně, že byl porušen článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 tím, že státní orgány nevyšetřily možnou rasistickou motivaci událostí, které vedly ke smrti K. Angelova a K. Pětková;
6. Konstatuje jednomyslně,

(a) že žalovaný stát je povinen vyplatit stěžovatelům do tří měsíců následující částky plus jakoukoli daň, která může být splatná:

(i) společně A.K. Nachové a A. Hristovové 25 000 EUR (dvacet pět tisíc euro) jako náhradu peněžní škody a morální újmy, která bude převedena na národní měnu žalovaného státu kurzem aplikovatelným v den urovnání;

(ii) společně T.P. Rangelové a R.P. Rangelovi 22 000 EUR (dvacet dva tisíc euro) jako náhradu peněžní škody a morální újmy, která bude převedena na národní měnu žalovaného státu kurzem

aplikovatelným v den urovnání;

(iii) společně všem stěžovatelům 11 000 EUR (jedenáct tisíc euro) jako náhradu nákladů a výdajů, splatných takto: 5500 EUR převedených na národní měnu žalovaného státu kurzem aplikovatelným v den urovnání na bankovní účet Y. Grozeva v Bulharsku a 5500 EUR na bankovní účet Lorda Lestera ve Spojeném království;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedených částek rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body po dobu splatnosti;

7. Zamítá jednomyslně zbývající požadavky stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno při veřejném ústním jednání v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 6. července 2005.

1. EARLY L. WILDHABER

zástupce tajemníka Velkého senátu předseda

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku - Přílohový sešit XXXVII/2004, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 34369/97, str. 22.